

НОРВЕЖКИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ

П. К. АСБЪОРНСЕН
ЙОРГЕН МУ

ИЗДАТЕЛСТВО ОТЕЧЕСТВО

**ПЕТЕР КРИСТЕН АСБЬОРНСЕН,
ЙОРГЕН МУ
НОРВЕЖКИ НАРОДНИ
ПРИКАЗКИ**

Превод: Антония Бучуковска

chitanka.info

МЕЛНИЧКАТА НА ДЪНОТО НА МОРЕТО

Някога в стари, стари времена живели двама братя. Единият бил богат, а другият беден. Наближавало Коледа. Бедният нямал у дома си нищо за ядене: нито парченце сланина, нито трохичка хляб. Отишъл при брат си и го помолил да му даде нещо за ядене. Не за пръв път богатият трябвало да дава храна на бедния си брат и затова никак не се зарадвал, когато го видял.

— Ако направиш това, което ти кажа, ще получиш цяло парче шунка — казал той.

Бедният обещал веднага и дори благодарил.

— Ето, вземай и върви по дяволите — казал богатият и му хвърлил шунката.

— Това, което съм обещал, ще го изпълня — отвърнал бедният, взел шунката и поел по пътя си.

Вървял цял ден и привечер стигнал до едно място, което светело с ярка светлина.

„Трябва да разбере къде съм“ — помислил си беднякът.

Навън, до един навес стоял старец с дълга бяла брада и цепел дърва.

— Добър вечер — поздравил беднякът.

— Добър вечер. Къде си тръгнал толкова късно? — попитал старецът.

— Ако съм на прав път, трябва да стигна в ада при дяволите — отговорил беднякът.

— О да, на прав път си, тук е — казал старецът. — Когато влезеш вътре, всички дяволи ще искат да купят шунката, защото това е голяма рядкост в ада. Ти обаче трябва да я продадеш само срещу мелничката, която се намира зад вратата. Като излезеш навън, ще те науча как да си служиш с нея. Това е много важно и полезно.

Благодарил беднякът на стареца и похлопал при дявола. Когато влязъл вътре, станало така, както му казал старецът. Всички дяволи,

малки и големи, го наобиколили и един през друг взели да го молят да им даде шунката.

— В същност жена ми и аз искахме да си хапнем шунка по Коледа, но като виждам колко много ви се яде на вас, ще ви я оставя — казал беднякът. — В замяна искам да получа мелничката, която се намира там, зад вратата.

На дявола хич не му било приятно, опитал се да се спазари с бедняка, но той държал на своето и накрая дяволът трябвало да отстъпи.

Когато излязъл навън, беднякът попитал дърваря как да си служи с мелничката и като разбрал, благодарил и забързал към къщи. Ала колкото и да бързал, не могъл да се върне преди дванадесет часа на коледната нощ.

— Какво стана с тебе, къде беше? — попитала го жена му. — Часове наред те чакам и не съм свършила нищо. Вкъщи имаме само две дръвчета, с които да стъкна огъня!

— Не можах да се върна по-рано, трябваше да търся нещо, а за да го намеря, изминах дълъг път. Но сега ще видиш — казал той, сложил мелничката на масата и поръчал да смели и нареди на трапезата толкова храна и пиво, колкото трябвало за коледната вечеря. Мелничката започнала да мели. Жената непрекъснато се кръстела и искала да узнае откъде е взел мъжът й тази мелничка, но той не й казал.

— Не е важно откъде съм я взел. Ти сама виждаш, че тя е хубава и водата й не замръзва — рекъл мъжът й. И докато траела Коледа, той приготвял храна, пиво и всякакви вкусни ястия. На третия ден поканил приятелите си вкъщи.

Когато богатият брат узнал за гостите, разсърдил се и се разгневил от завист.

— Срещу Коледа беше толкова закъсал, че дойде при мене и ми поиска малко храна, а сега дава угощение, като че ли е граф или цар — рекъл той на другите.

— От къде имаш всичкото това богатство? — запитал брат си.

— Ей оттам, зад вратата — отвърнал другият. Той нямал никакво намерение да споменава за мелничката, но късно вечерта, като си пийнал, не се сдържал и я показал.

— Ето откъде имам богатството си — казал той и заповядал на мелничната да приготви различни ястия.

Когато богатият видял всичко това, поискал на всяка цена да я притежава. Той трябвало да плати триста талера за нея, но щял да я получи чак когато започне коситбата. През това време, разбира се, мелничката не ръждясала от бездействие и когато наближила коситбата, богатият получил мелничката. Брат му обаче имал много работа и не могъл да го научи как да си служи с нея. Било привечер, когато богатият получил мелничката. На следния ден той помолил жена си да отиде и да покани косачите на обяд, който той сам щял да приготви.

Когато наближило обед, сложил мелничката на масата в кухнята.

— Приготви ми бързо вкусни херинги и каша! — казал той.

Най-напред се напълнили всички съдове с херинги и каша, а после потекло и по пода на кухнята. Мъжът се суетял и се опитвал да спре мелничката, но каквото и да правел, тя все мелела ли, мелела и кашата станала толкова много, че той за малко не се удавил в нея. Извадил вратата на стаята, но не се минало много време и стаята също преляла. Богатият с мъка успял да се хване за дръжката на вратата и течението го повлякло навън. След него кашата и херингите потекли по целия двор.

В това време жена му си мислела, че обедът отдавна трябвало да е готов.

— Можем да тръгваме, въпреки че мъжът ми още не ни е повикал. Той никога не е бил голям майстор в приготвянето на каша и ще му помогна, ако не е готов — казала жената на косачите.

Всички поели към къщи, но когато прехвърлили хълма, видели да тече срещу тях река от херинги, каша и хляб, а най-отпред, носен от течението, тичал богатият.

— Внимавайте да не се удавите в кашата — крещял той, като профучал покрай хората така, сякаш самият дявол бил по петите му. Помолил брат си да си вземе веднага мелничката.

— Ако мели още малко, цялото селище ще потъне в херинги и каша — казал той.

Но брат му не искал да си вземе обратно мелничката, преди да получи своите триста талера. Така и станало.

Сега бедният имал и пари, и мелничка, и не се минало много време, той си купил имот, много по-хубав и по-разкошен от този на брат си. С помощта на мелничката добил толкова много злато, че покрил целия двор със златни плочи. Дворът се намирал край морето, блестял и привличал погледа отдалече. Всички, които минавали покрай него, се отбивали да видят богатия човек и неговия златен двор. Там се отбивали и тези, които искали да видят с очите си чудната мелничка, защото за нея се разказвало на дълъж и нашир.

Дошъл от далечни земи и един моряк, който искал да види мелничката. Попитал дали може да мели сол. Разбира се, че можела да мели и сол, казал стопанинът ѝ. Като чул това, морякът поискал да я купи, колкото и да струвала. Ако имал тази мелничка, мислел си той, то тогава нямало нужда да плава по опасни места, за да търси сол.

Отначало стопанинът не искал да се раздели с мелничката, но морякът толкова много го молил, че накрая стопанинът му я продал за няколко хиляди талера. Морякът я нарамил и тръгнал, без да спира по пътя, защото се страхувал да не би стопанинът ѝ да се разколебае и да си я поиска отново. Ала той изобщо нямал време да попита как работи мелничката. Бързо се качил в кораба и потеглил. Като изминал известно разстояние, извадил мелничката и казал:

— Смели бързо хубава сол!

Мелничката започнала да мели сол. Когато корабът се напълнил, морякът искал да спре мелничката, но каквото и да правел, тя продължавала да мели все така бързо и купчината сол ставала все по-голяма и по-голяма, докато накрая корабът потънал.

И до ден-днешен мелничката си стои на същото място на дъното на морето, продължава да мели сол и затова морето е солено.

МОМЧЕ И ДЯВОЛ

Вървяло си веднъж по пътя едно момче и както си вървяло, чупело орехи. Изведнъж забелязало, че един от орехите е червив и в същия миг дяволът се изправил пред него.

— Вярно ли е това, което разправят хората за тебе? — попитало момчето. — Можеш ли да се смалчаваш дотолкова, та да се промушваш през иглено ухо.

— Да, вярно е — отговорил дяволът.

— Тогава ми покажи, че можеш да се пъкнеш в ей този орех — казало момчето.

И дяволът се пъкнал през проядената от червея дупчица в ореха, а момчето го запушило с една тресчица.

— Сега ми падна в ръцете — рекло то и пъкнало ореха в джоба си.

Като повървяло още малко, момчето стигнало до една ковачница и помолило ковача да счупи ореха вместо него.

— Това не е голяма работа — отговорил ковачът, взел най-малкия си чук, сложил ореха върху наковалнята и замахнал. Орехът обаче не се счупил. Тогава ковачът взел един малко по-голям чук, но и с него не могъл да счупи ореха. Взел ковачът трети чук, още по-голям от втория, но и с него нищо не направил. Ядосал се и донесъл най-големия чук, който имал:

— Ще те строша, та каквото ще да става — казал той и замахнал с всичка сила.

Най-после орехът се строшил с такъв трясък, че половината покрив на ковачницата хвъркнал.

Струва ми се, че самият дявол се беше скрил в този орех — казал ковачът.

— Точно така беше — отговорило момчето.

МЪЖЪТ, КОЙТО ТРЯБВАЛО ДА СЕ ГРИЖИ ЗА ДОМАКИНСТВОТО

Имало едно време един мъж, който винаги бил намръщен и сърдит. Той си мислел, че жена му никога не работи достатъчно вкъщи. Една вечер, по време на сенокос, се прибрал толкова сърдит и започнал така да ругае и проклина, че чак искри хвърчали около него.

— Ех, драги ми мъжо, не се сърди толкова — казала жената. — Утре ще се сменим. Аз ще отида с косачите, а ти ще останеш вкъщи да свършиш моята работа.

Мъжът се съгласил.

Рано сутринта жената нарамила косата и се запътила към полето да коси, а мъжът се канел да се заеме с домакинството. Отначало решил да бие масло. Бил що бил, ала ожаднял и слязъл в избата, за да си наточи пиво. Докато точел пиво в каната, чул, че прасето влязло в къщата. С чепа в ръка той бързо се заизкачвал по стълбата, за да види дали прасето не е катурнало буталката с маслото. Но като видял, че прасето било свършило тази работа, стояло там и мляскало сметаната, която течала по пода, толкова се разсърдил, че забравил за бъчвата с пивото. Подгонил прасето, тичал, тичал колкото сили имал, настигнал го до вратата и така силно го ритнал, че то не мръднало повече. Изведнъж се сетил, че чепът от бъчвата бил все още в ръката му, ала когато се върнал в избата, бъчвата била вече празна.

Мъжът пак се върнал в килера, където било млякото. Там имало толкова много сметана, че напълнил цяла буталка и отново започнал да бие, защото на обед искал да си хапне прясно масло. Като порботил така известно време, сетил се, че кравата не била нито нахранена, нито напоена, макар да било вече късно. Пътят до ливадата му се сторил много дълъг и той решил, че кравата може да пасе върху покрива на къщата, който бил от торф и върху него растяла висока и сочна трева. Къщата се намирала на един стръмен склон и той намислил да подпре една дъска към покрива, за да качи кравата по нея. Мъжът обаче не изпускал из очи буталката, защото детето играело и пълзяло по пода и

лесно можело да я катурне. Затова я взел и я метнал на гръб. Преди да качи кравата на покрива, решил да я напои.

И така, взел едно ведро, за да донесе вода, но като се навел над кладенеца, сметаната се разляла и потекла от буталката във врата му.

Наближавало време за обед, а маслото все още не било готово. На мъжа му хрумнало да свари каша и закачил едно гърне с вода над огнището. Като направил това, сетил се, че кравата можела да се подхлъзне от покрива и да си счупи врата или някой крак. Качил се на покрива, за да я върже. Завързал единия край на въжето за врата на кравата, след това пуснал въжето през комина и другия му край завързал за крака си. Водата в гърнето завряла и станало време да забърка кашата. Като започнал да я приготвя, кравата се подхлъзнала, паднала от покрива и го затеглила нагоре към комина. Той се заклещил вътре, а кравата увиснала във въздуха — не можела нито да се качи на покрива, нито да стъпи на земята.

Дълго чакала жената да я повика мъжът ѝ за обяд, ала като не дочакала, уморена тръгнала към къщи. Като видяла как горката крава виси във въздуха, замахнала с косата и срязала въжето. В същия миг мъжът тупнал през комина и когато жената влязла в стаята, той бил забил глава в кашата.

КОТКАТА ОТ ДОВРЕ

Прели много, много години във Финмарк^[1] живеел един човек. Той бил хванал една голяма бяла мечка, която искал да занесе на краля на Дания. Когато стигнал до планината Довре, било вече Коледа. Там видял една малка къщичка, чийто стопанин се наричал Халвор и го помолил да подслони него и мечката.

— О, небеса! — извикал Халвор. — Не мога никого да подслоня, защото всяка коледна вечер тук се събират толкова много тролове^[2], че за самите нас няма да има място.

— Е, нас сигурно ще можеш да подслониш — казал пътникът. — Мечката може да лежи под печката, а на мене ще ми бъде достатъчна една съвсем малка стаичка.

След дълги молби Халвор му разрешил да преспят в къщичката. Масата била сложена вече за троловете и на нея имало каша от сметана, риба, месо и други чудни ястия, с които се гощават гости на големи празници.

Не се минало много време и троловете дошли. Едни от тях били големи, а други малки, едни имали дълги опашки, а мнозина — дълги носове. Те яли и пили и не оставили нито едно ястие неопитано.

Изведнъж един от троновите видял бялата мечка, която лежала под печката, взел едно парче месо, изпекъл го, размахал го няколко пъти из стаята и го доближил толкова близо до носа на мечката, че я опарил.

— Ей, Писано, искаш ли малко месо? — попитал той. Мечката се изправила с рев и прогонила цялата сган тролове.

Една година по-късно, по същото време. Халвор бил в гората за дърва. Той отново очаквал троловете, защото те винаги идвали по Коледа.

Тъкмо когато сечал дърва, чул един глас в гората да вика:

— Халвор. Халвор!

— Да, какво има? — запитал той.

— Голямата котка още ли е при тебе?

— Да, въщи е и лежи под печката — казал Халвор — и има още седем малки, които са още по-силни и по-лоши от нея.

— Тогава ние вече няма да дойдем при тебе — извикал тролът.

Оттогава троловете никога не спохождали Халвор, човекът от планината Довре.

---

[1] Област в Северна Норвегия. — Б.пр. ↑

[2] Зли духове в норвежките народни приказки. — Б.пр. ↑

СИНЪТ НА ВДОВИЦАТА

Имало едно време една бедна вдовица, която имала само един син. Тя работела от сутрин до вечер, за да го изхранва, а когато той пораснал, тя му казала, че не може да се грижи повече за него и той трябва сам да изкарва хляба си.

Тръгнало момчето по широкия свят и както си вървяло ден ли, два ли, три ли, срещнало един непознат мъж.

— Къде си тръгнал? — попитал мъжът.

— Тръгнал съм по широкия свят, за да си намеря работа — отвърнало момчето.

— Искаш ли да работиш при мене?

— О да, бих работил при тебе, както и при всеки друг — отговорило момчето.

— Добре ще ти бъде при мене — казал мъжът. — Ще трябва само да ми правиш компания. Нищо друго не искам.

И така момчето останало при него на работа, имало достатъчно ядене и пиене, работело съвсем малко или почти нищо, но не виждало никого, освен господаря си. Един ден той му казал:

— Аз заминавам за осем дни. През това време ти ще бъдеш сам и можеш да правиш всичко, каквото пожелаеш, но само в тези четири стаи не бива да влизаш. Не ме ли послушаш и направиш това ще те погубя, като се върна.

— Добре — обещало момчето, — няма да влизам там. Но след като изминали три-четири дни, не се сдържало и влязло в една от стаите. Огледало се, ала не видяло нищо, освен една полица над вратата и на нея една бодлива пръчка от шипков храст. В края на краищата няма нищо страшно в това, което съм видял, помислило си момчето. След осем дни господарят му се върнал.

— Нали не си влизал в нито една от стаите? — попитал той.

— Не съм — отговорило момчето.

— Сам ще проверя — казал господарят му и прекрачил прага на стаята, в която било момчето.

— Ти все пак си влизал тук и сега ще те погубя.

Момчето плакало и се молело, дока то спаси живота си, но господарят му здравата го набил. След това пак станали добри приятели.

Не минало много време и господарят му отново заминал. Той щял да отсъствува четиринадесет дни, но най-напред предупредил момчето да не влиза в нито една от останалите стаи. В стаята, която видяло, можело да влиза всеки път, когато пожелае. Този път не било както преди. Момчето издържало осем дни, без да влезе в нито една от забранените стаи. Накрая пак не се стърпяло и влязло в една от тях. В стаята над вратата видяло полица и върху нея голям камък и кана с вода. В края на краищата няма нищо страшно в това, което съм видял, помислило то.

Когато господарят се върнал, попитал го дали е влизало в забранените стаи. То казало, че не е било в нито една от тях.

— Сега ще разбера дали това е вярно — рекъл господарят и когато разбрал, че момчето е било все пак там заявил: — Този път няма да те пощадя и ще те погубя.

Момчето плакало и се молило, докато спаси живота си, но и този път господарят му го набил здравата. Когато се съвзело от боя, заживяло така, както преди. Момчето и господарят му пак станали добри приятели.

След известно време господарят му отново трябвало да замине този път за три седмици. Той казал на момчето, че ако влезе в третата стая, вече няма да се смили над него. Като изминали две седмици, то не се стърпяло и се промъкнало в стаята. Вътре нямало нищо, освен един капак на пода. Като вдигнало капака, и погледнало, видяло един голям меден котел с кипяща вода, но под него не се забелязвал огън. На момчето му се приискало да разбере дали водата е гореща и бръкнало вътре. Когато си извадило пръста, той бил целият позлатен. Колкото и да търкало и миело пръста си, златото не се махало. Тогава момчето превързало пръста си и когато господарят му се върнал, то казало, че се е порязало много дълбоко.

Господарят му изведнъж дръпнал превръзката и видял какво е станало с пръста на момчето. Отначало той искал да го убие, но то плакало и се молило и тогава той така го набил, че то трябвало да лежи

три дни. Господарят свалил от полицата едно гърне с мехлем, намазал с него момчето и то оздравяло.

Не минало много време и господарят му трябвало да замине за четвърти път и щял да се върне не по-рано от един месец. Тогава той предупредил момчето, че ако влезе в четвъртата стая, ще трябва да се прости с живота си. Момчето издържало две-три седмици, но накрая не се стърпяло и се промъкнало в четвъртата стая. Там видяло един голям черен кон, вързан за ясли, отпред му — корито, пълно с огненочервени въглени, а откъм опашката му — чувал сено. Момчето се сетило, че това е неправилно и преместило сеното откъм главата на коня.

Тогава конят казал:

— Тъй като имаш добро сърце и искаш да ми дадеш храна, аз ще те освободя. Ако тролът се върне и те намери тук, ще те погуби. Сега трябва да отидеш в стаята, която се намира точно над тази и да вземеш една ризница от тези, които са окачени там. Не вземай от блестящите ризници, а вземи най-ръждивата. Избери си също най-стария меч и седло.

Момчето послушало коня, ала всички тези неща били много тежки. Когато се върнало, конят му рекъл да съблече дрехите си и да се изкъпе в кипящия котел, който се намирал в другата стая. Това ще бъде ужасно, помислило си момчето, но постъпило така, както му казал конят. Като се изкъпало, станало румено и бяло като мляко и много по-силно от преди.

— Чувствуваш ли някаква промяна в себе си? — попитал коня.

— Да — отговорило момчето.

— Опитай се да ме вдигнеш тогава — казал конят.

То вдигнало коня, а меча размахало като перце.

— Сега ме оседлай — казал конят. — Сложи си ризницата, вземи бодливата пръчка, камъка, каната с вода и гърнето с мехлема и тогава ще тръгнем.

Момчето яхнало коня, потеглили, но то не знаело къде отиват. По едно време конят казал:

— Струва ми се, че чувам някакъв шум, някакъв тътен. Огледай се да видиш дали не идва някой след нас.

— Да, след нас идват много хора, сигурно двадесетина души — отговорило момчето.

— Това е тролът — рекъл конят. — Сега той ни преследва заедно с дружината си.

Те яздили още известно време, докато преследвачите почти ги настигнали.

— Хвърли веднага бодливата пръчка зад себе си — казал конят. — Хвърли я обаче далеч от мен!

Момчето послушало съвета на коня. Още щом хвърлило пръчката зад себе си, тозчас израснала гъста гора от шипкови храсти. Тролът трябвало да се върне вкъщи и да вземе нещо, с което да отсече гората. Докато тролът вършел това, момчето изминало дълъг път. Ала не минало много време и конят пак казал:

— Погледни назад и виж дали не идва някой след нас.

— О, след нас идват толкова много хора, че биха могли да напълнят цяла църква — отговорило момчето.

— Да, това е тролът с дружината си. Сега тя е по-голяма. Хвърли веднага камъка далеч от мен!

Момчето послушало съвета на коня. Още щом хвърли камъка, от земята израснала огромна планина. Тролът трябвало да се върне вкъщи и да вземе нещо, с което да се промъкне през планината. Докато вършел това, момчето отново изминало дълъг път.

След известно време конят пак казал на момчето да погледне назад. То видяло, че полето гъмжи от хора. Следвала ги огромна войска. Всички блестели така, че пръскали светлина.

— Да, това е тролът — рекъл конят. — Този път той е събрал цялата си войска. Хвърли сега каната с вода зад себе си, но внимавай да не ме опръскаш!

Момчето хвърлило водата, но колкото и да внимавало, пръснало една капка на хълбока на коня. Тукаткси се образувало голямо, много голямо езеро. Но понеже момчето пръснало само една капка върху хълбока, конят успял да преплува езерото. Когато тролът и дружината му стигнали до езерото, навели се, за да изпият и пресушат водата му, но се подули и се пръснали.

— Най-после се отървахме от тях — казал конят.

Момчето и конят яздили, яздили, докато накрая стигнали до една зелена поляна в една гора.

— Съблечи ризницата и облечи старите си дрехи, свали седлото ми, пусни ме и напъхай всичко в хралупата на тази липа тук. След това си направи перука от мъха на някоя ела и иди в царския двор, който се намира наблизко. Там трябва да помолиш да ти дадат работа. Когато имаш нужда от мен, ела тук, дръпни юздите и аз ще дойда при тебе.

Момчето послушало коня и когато си сложило перуката от мъх, изглеждало толкова грозно, бледо и дрипаво, че никой не можел да го познае. Отишло в двореца и помолило да му дадат първо работа в кухнята, да носи вода на готвачката.

Но готвачката го попитала:

— Защо носиш тази отвратителна перука? Махни я, защото не мога да гледам тук такова грозно нещо.

— Не мога да я махна — отговорило момчето. — Главата ми не е достатъчно чиста.

— Да не мислиш, че ще те търпя тук, при храната такъв, какъвто си? — казала готвачката. — Иди при коняря.

Конюшнята е най-подходящото място за тебе, там ще ринеш и чисти-.

Но когато конярят го помолил да махне перуката и получил същия отговор, също не се съгласил да го вземе на работа при себе си.

— Можеш да отидеш да помагаш на градинаря — казал той. — За тебе е най-добре да копаяш земята.

Градинарят се съгласил да го вземе на работа при себе си, ала никой от слугите в двореца не искал момчето да спи при тях. Затова то трябвало да спи под стълбата на беседката. Тя се издигала върху колони и имала висока стълба. Под стълбата момчето си направило легло от мъх и спяло в него, доколкото това било възможно.

Една слънчева утрин момчето свалило перуката и започнало да се мие. Истинска радост било да го гледа човек, толкова било красиво. Принцесата го зърнала от прозореца и си помислила, че никога досега не е виждала толкова хубаво момче. Тя попитала градинаря защо то спи под стълбата навън.

— Никой от слугите не иска да спи заедно с него — отговорил градинарят.

— Нека тази вечер да дойде тук и да спи на прага на стаята ми и тогава те няма да бъдат толкова важни, та да не го искат да спи с тях в къщата — казала принцесата.

Градинарят предал думите ѝ на момчето.

— Мислиш ли, че трябва да направя това? — попитало го. — Те ще кажат, че има нещо между мен и принцесата.

— Имаш право да се страхуваш, защото си много хубав! — отговорил градинарят.

— Щом това е нейно желание, ще трябва да отида — рекло момчето.

Когато вечерта се качвало по стълбите към стаята на принцесата, вдигало такъв шум, че трябвало да го помолят да се качва тихо, за да не го чуе царят. Влязло в стаята на принцесата, легнало пред вратата и веднага захъркало. Тогава принцесата казала на прислужницата си:

— Приблужи се тихо и му свали перуката от главата.

Прислужницата се приближила, ала тъкмо когато протегнала ръка към перуката, момчето я хванало с двете си ръце и тя не могла да я свади. След това то отново захъркало. Принцесата направила още веднъж знак на прислужници си и този път тя свалила перуката. То било същото хубаво момче, което принцесата видяла в онази слънчева утрин. Оттогава момчето всяка вечер спяло пред вратата в стаята на принцесата.

Не се минало много време и царят научил за това. Той така се разсърдил, че за малко не го убил. Момчето било хвърлено в затворническата кула, а дъщеря си царят затворил в стаята ѝ и не ѝ

разрешавал да излиза ни денем, ни нощем. Напразно тя плакала и го молила да се смили над нея и момчето. Царят още повече се разгневил.

След време в страната настъпили размирици и царят трябвало да тръгне на война срещу друг цар, който искал да му вземе царството. Момчето чуло това и казало на пазача на затвора да отиде вместо него при царя, да го помоли да му даде ризница и меч и да му позволи да отиде на война. Когато пазачът предал молбата на момчето и поискал да му дадат стари дрехи, всички се изсмели, защото още не били виждали човек да отива така на война. Той получил, каквото поискал, а освен това и една стара кобила, която куцала с трите си крака, а четвъртия влачела след себе си.

Потеглили срещу врага, но недалеч от двореца момчето затънало с кобилата си в едно блато. То се мъчело да я подкара и всички, които минавали покрай него, му се подигравали. После момчето изтичало до липата, облякло ризницата, дръпнало юздите и веднага се появил конят.

— Направиш ли най-доброто, на което си способен и аз ще направя своето!

Когато момчето настигнало другите войници, вече се водела кървава битка и царят изпаднал в неволя. Момчето направило най-доброто, на което било способно — врагът бил прогонен. Царят и войската му се чудели кой бил този войн, който им помотал, но никой от войниците не бил близо до него и щом битката свършила, той изчезнал. Когато потеглили към двореца, момчето все още се намирало в блатото и се мъчело да подкара куцата кобила. Отново започнали да му се присмиват:

— Я вижте къде седи глупакът!

Когато потеглили на следващия ден, момчето все още било в блатото. Пак му се присмивали и подигравали, но преди да се отдалечат, то изтичало до липата и всичко станало така, както предния ден. Всички се чудели кой бил непознатият воин, който им помогнал. Никой обаче не бил близо до него, а и никой не предполагал, че това може да бъде младият градинар.

Когато привечер поели към двореца, момчето седяло върху кобилата в блатото. Войниците му се изсмели, а един от тях се прицелил и улучил крака му със стрела. Момчето така запищяло, че

било ужасно човек да го слуша. Царят му хвърлил кърпата си. С нея то трябвало да превърже крака си.

Когато на третия ден царят и войската му потеглили, момчето пак стояло в блатото и се опитвало да подкара кобилата.

— Той ще стои в блатото, докато умре от глад — присмивали се приближените на царя, които минавали от там. Те така се смеели, че за малко щели да паднат от конете си.

Когато се отдалечили, момчето изтичало отново до липата, настигнало ги и пристигнало тъкмо когато битката започвала. Същият този ден то убило другия цар и войната веднага свършила.

Когато битката стихнала, царят видял кърпата си, с която непознатият воин бил превързал крака си. За царя не било трудно да го познае. Тръгнали към двореца заедно. Принцесата ги видяла от прозореца си и била толкова радостна, че извикала:

— Ето го моя избраник!

След това момчето извадило гърнето с мехлема, намазало раната си и всички ранени и те отново оздравели.

То получило царската дъщеря за жена. Когато в деня на сватбата отишло в яхъра при коня си, той стоял тъжен, с наведена глава и не искал да яде. Момчето, което вече станало цар и получило половината царство, го попитало какво му е. Конят отговорил:

— Извади меча си и ми отсеци главата.

— Не, това не мога да сторя! — отговорил новият цар. — Ти ще получиш всичко, каквото пожелаеш, но това не мога да сторя!

— Ако не го направиш, ще платиш с живота си — казал конят.

И така младият цар трябвало да го послуша. Ала когато вдигнал меча, се почувствувал толкова зле, че трябвало да извърне лице от страшната гледка. Преди още да отсеке главата на коня, на същото място застанал най-прекрасният принц.

— Ти откъде дойде? — попитал младият цар.

— Аз бях самият кон — отговорил принцът. — Някога бях цар на онази страна, чийто владетел ти уби в битката. Той ме превърна в кон и ме продаде на трола. След като ти го уби, аз ще мога да получа царството си обратно и така ти и аз ще бъдем съседи, ала никога няма да воюваме помежду си.

Така и станало. Те били приятели до края на живота си и често си ходели на гости.

НА ИЗТОК ОТ СЛЪНЦЕТО И НА ЗАПАД ОТ ЛУНАТА

Имало едно време един беден човек. Той имал пълна къща с деца и не смогвал да ги изхрани и облече. Всички деца били много хубави, ала най-красива била най-малката дъщеря. Тя била толкова красива, че никой не можел да се мери с нея.

Било четвъртък, късна есенна вечер. Времето било лошо и навън било много тъмно. Дъждът валял като из ведро, а вятърът духал така силно, че стените на къщата скърцали. Всички седели край огнището, всеки зает със своята работа. Изведнъж се похлопало три пъти на прозореца. Бащата излязъл навън, за да види кой хлопа, и когато отворил вратата, пред него стоял голям бял мечок.

— Добър вечер — казал мечокът.

— Добър вечер — отвърнал бащата.

— Ако ми дадеш твоята най-малка дъщеря, ще те направя толкова богат, че ще забравиш колко беден си бил.

На бащата му било много приятно да слуша колко богат щял да го направи мечокът, но казал, че най-напред ще трябва да говори с дъщеря си. Влязъл вътре и разказал, че навън пред вратата стои един голям бял мечок, който му обещал, че ако му даде най-малката си дъщеря, ще направи всички богати. Най-малката дъщеря не се съгласила, но той излязъл навън и казал на мечока да дойде следващия четвъртък вечер, за да получи отговор. Никой не оставил на мира момичето, денем и нощем му говорели за богатството, което щели да получат и колко хубаво щяло да бъде и за нея самата, ако отиде при мечока. Накрая момичето отстъпило. Измило се, изкърпило малкото дрешки, които имало, понагиздило се, доколкото могло и се приготвило за път. Не взело много неща със себе си.

На следващия четвъртък вечерта белият мечок дошъл, за да отведе момичето със себе си. То взело вързопчето си и се покатирило на гърба на мечока. И потеглили.

След известно време мечокът попитал:

— Страхуваш ли се?

Не, момичето никак не се страхувало.

— Дръж се здраво за руното ми и няма да ти се случи нищо лошо — казал той.

Вървели, вървели и накрая се изкачили на една висока планина. Мечокът похлопал, една врата се отворила и влезли в един дворец. Всички стаи били осветени и всичко блестяло в злато и сребро. В една зала имало маса, наредена с най-богати ястия, от хубави по-хубави. Мечокът дал на момичето една сребърна камбанка и й казал да звъни с нея, когато пожелае нещо, и всяко нейно желание ще бъде изпълнено. Стъмнило се, момичето се почувствувало много изморено от пътуването и пожелало да са легне. Едва докоснало камбанката и се намерило в една спалня пред легло с възглавници от коприна и балдахин със златни пискюли. Леглото било толкова хубаво и меко, каквото момичето и в мечтите си не можело да си представи. И всичко било от злато и сребро. Когато легнало и светлината угаснала, в стаята дошъл някой и легнал до него. Това бил мечокът, който свалял кожата си през нощта. Момичето никога не могло да го види, защото той идвал, когато светлината угасвала и винаги изчезвал, преди да се развидели.

Известно време всичко вървяло добре. Ала след това момичето се умълчало и затъгувало. Когато мечокът го попитал защо тъгува, то признало, че се чувства много самотно, че му е мъчно за родителите, братята и сестрите и много страда, че не може да ги види.

— Аз ще ти помота — казал мечокът, — ала ти трябва да ми обещаеш, че няма да говориш с майка си насаме, а само когато и другите ви слушат. Тя ще те хване за ръка — продължил той, — ще те отведе в една стая, за да говори насаме с тебе, но ти не я слушай, иначе ще направиш и двама ни нещастни.

Една неделя мечокът дошъл и казал, че сега могат да посетят родителите й. Те тръгнали на път, момичето седяло на гърба на мечока и пътували много, много дълго. Най-после пристигнали в голям бял двор, пред който играели нейните братя и сестри. Всичко било толкова красиво, че радвало очите.

— Тук живеят твоите родители — казал мечокът. — Не забравяй обаче какво съм те помолил, иначе ще направиш и двама ни нещастни.

Момичето обещало, че няма да забрави, и когато стигнали до къщата, мечокът се обърнал и изчезнал.

Когато видели дъщеря си и сестра си отново вкъщи, настанала голяма радост и веселие и не знаели как да ѝ благодарят за всичко, което тя направила за тях. Всички били много доволни и казвали, че повече от това не биха искали и я попитали дали и тя е така доволна. Да, тя била много доволна и имала всичко, каквото пожелае. Какво е говорила по-нататък, не бих могъл да ви кажа, но не смятам, че близките ѝ са научили нещо много повече.

След обед обаче, след като се нахранили, се случило онова, което мечокът ѝ предсказал. Майката искала да говори с дъщеря си насаме в една стая. Момичето си спомнило думите на мечока и не се съгласило.

— Това, което искаш да ми кажеш, можеш да го кажеш тук пред останалите — заявило то.

Въпреки всички усилия на момичето, в края на краищата майката постигнала своето и то трябвало да ѝ разкаже всичко.

Казало ѝ, че всяка вечер в стаята влизал един човек и лягал при нея, но чак след като светлината угасвала, ала то никога не го е виждало, защото той изчезвал, преди да се развидели. То много се измъчвало и искало поне веднъж в живота си да го види, защото по цял ден било само и се чувствувало изоставено.

— Ах, та това би могло да бъде и трол, който нощем лежи до тебе — обяснила ѝ майката. — Аз обаче ще ти кажа какво ще направиш. Ще ти дам една малка свещ, която ти ще скриеш в пазвата си. Когато той заспи, запали я и го погледни, но внимавай да не капне восък върху него.

Момичето взело свещта и я скрило в пазвата си, вечерта дошъл мечокът и го отвел със себе си.

Вървели що вървели и мечокът попитал дали е станало така, както той предсказал.

Да, така станало. Момичето не могло да отрече.

— Ако си послушала съвета на майка си, знай, че и двама ни си направила нещастни и че всичко между нас е свършено — казал той.

Не, момичето не било послушало съвета на майка си.

Когато момичето се завърнало в двореца на мечока, всичко се повторило както преди. Легнало си, един човек влязъл в стаята и легнал до него. Но в полунощ, когато то разбрало, че човекът спи,

запалило свещта и видяло всичко. В леглото лежал най-красивият принц, какъвто то не било виждало. Голяма любов изпълнила сърцето на момичето и то помислило, че ще умре, ако не целуне веднага принца. Но когато го целунало, три капки восък капнали върху неговата риза и той се събудил.

— Ах, какво направи — възкликнал принцът. — Ти докара голямо нещастие. Ако беше потърпяла още една година, щеше да ме освободиш. Аз имам мащеха, която ме омагьоса така, че през деня приемам образа на мечок, а през нощта отново си възвръщам човешкия образ. Сега всичко между нас е свършено и аз трябва да те напусна, за да отида при нея. Тя живее в един дворец на изток от слънцето и на запад от луната. Там живее също една принцеса, чийто нос е дълъг три лакътя и сега аз ще трябва да се ожена за нея.

Момичето плакало и кършило ръце, но нищо не помогнало, принцът трябвало да се раздели с него. То попитало дали може да го последва. Принцът казал, че не може.

— Ще ми покажеш ли пътя, за да те потърся? Това може би ще ми разрешиш? — попитало то.

Да, момичето можело да го търси, той вече й бил казал — дворецът се намирал на изток от слънцето и на запад от луната и не било възможно да намери пътя до там.

Когато на сутринта момичето се събудило, принцът и дворецът били изчезнали. То лежало сред една малка зелена поляна в гъста, тъмна гора и до нея стояло вързопчето, което взела от къщи. Когато се разсънило и се наплакало, момичето тръгнало на път и вървяло много дни, докато стигнало до една планина.

Там седяла една стара жена и си играела със златна ябълка. Попитало я дали знае как да стигне при принца, който живее с мащехата си в един дворец на изток от слънцето и на запад от луната и който трябва да се ожени за една принцеса, чийто нос е дълъг три лакътя.

— Ти откъде го познаваш? — попитала старицата. — Да не би да си момичето, за което той щял да се ожени?

Да, това било вярно.

— Значи това си ти, а? — казала старицата. — Не зная нищо повече за него, освен че живее в един дворец на изток от слънцето и на запад от луната. Там можеш да стигнеш или много късно, или никога,

но ти можеш да вземеш моя кон и с него да яздиш до съседката ми, може би тя ще може да ти каже повече. Когато стигнеш при нея, тупни коня ми под лявото ухо и му кажи да се върне вкъщи. Взemi и тази златна ябълка.

Момичето яхнало коня, яздило, яздило и стигнало до една планина. Там седяла една стара жена с чекрък от злато и момичето я попитало дали знае пътя към двореца, който се намирал на изток от слънцето и на запад от луната. И тази старица каза, че не знае пътя, но че дворецът наистина се намирал на изток от слънцето и на запад от луната.

— Там ще стигнеш или много късно, или никога, но ти можеш да вземеш моя кон и да яздиш с него до съседката ми, може би тя ще може да ти каже повече. Когато стигнал при нея, тупни коня под лявото ухо и му кажи да се върне вкъщи.

Старицата дала на момичето златния чекрък и му каза, че сигурно ще ѝ послужи някога.

Момичето яздило коня, яздило и стигнало до една голяма планина. Там седяла една стара жена с хурка от злато. Момичето я попитало дали знае пътя към принца и към двореца на изток от слънцето и на запад от луната.

И тази старица попитала:

— Ти ли си момичето, за което принцът щял да се ожени?

Да, това било самата истина.

Но и тази старица не знаела пътя. Било ѝ известно, че дворецът се намирал на изток от слънцето и на запад от луната.

— Там ще стигнеш или много късно, или никога — каза тя, — но ти можеш да вземеш моя кон и да яздиш с него до източния вятър. Попитай го, може би той знае пътя и ще те заведе до там. И когато стигнеш при него, тупни коня под лявото ухо и той ще се върне вкъщи. — Старицата ѝ дала хурката от злато.

— Може би ще ти послужи някога — рекла тя.

Момичето яздило много, много дни, изминало дълъг път и найсетне стигнало при източния вятър. Попитало го дали знае как да намери принца, който живеел на изток от слънцето и на запад от луната.

Източният вятър казал, че бил чувал за принца, а също и за двореца, но не знаел пътя дотам, защото никога не бил духал толкова

далече.

— Ала ако искаш, ще те заведа при моя брат, западния вятър, може би той ще знае, защото е много по-силен от мене. Ти можеш да седнеш на гърба ми и аз ще те нося.

Момичето го послушало и те се понесли. Когато пристигнали, източният вятър казал, че води момичето, определено за принца, който живеел в двореца на изток от слънцето и на запад от луната и понеже то го търси, той я придружава дотук и сега иска само да чуе дали западният вятър знае пътя дотам.

— Не, никога не съм стигал толкова далече — казал западният вятър, ала ако искаш, ще те заведа при южния вятър. Той е много по-силен от нас двамата и много е бродил по света. Може би той ще ти каже. Седни на гърба ми и аз ще те нося.

Момичето го послушало, но не минало много и те дошли при ЮЖНИЯ вятър. Когато пристигнали, западният вятър попитал дали той може да покаже на момичето пътя към двореца на изток от слънцето и на запад от луната, защото тя е тази, за която принцът трябва да се ожени.

— Така ли, това ли е тя? — попитал южният вятър. На много места съм бил, но никога не съм стигал толкова далече. Ала ако искаш, мога да те заведа при моя брат, северния вятър. Той е най-старият и най-силният от всички нас и ако той не знае, никой не ще може да ти каже. Ти можеш да седнеш на гърба ми и аз ще те нося.

Момичето седнало на гърба му и се понесли така бързо, че то нищо не виждало и не чувало.

Като приближили северния вятър, той бил толкова сърдит, че неговото дихание се чувствувало отдалеч.

— Какво искате? — изкрещял той и студенината му пронизала момичето.

— Ах, не се сърди, това съм аз и с мене е момичето, което трябва да се омъжи за принца, който живее в двореца на изток от слънцето и на запад от луната. То иска да те попита дали си бил там и дали можеш да й покажеш пътя, за да намери принца.

— Да, зная къде се намира този дворец — казал северният вятър. — Един-единствен път издухах листа на една трепетлика натам и толкова много се изморих, че няколко дена не можех да духам. Но ако

ти наистина желаяш да отидеш там и не се страхуваш да пътуваш с мене, аз мога да те взема на гръб и да се опитам да те закарам.

Момичето отвърнало, че иска и че трябва да отиде там, каквото ще да става.

— Тогава ще трябва да нощуваш тук — казал северният вятър, — защото, за да стигнем там, ще ни трябва един ден и даже повече.

Рано на следващата сутрин северният вятър събудил момичето, поел дълбоко дъх и задухал толкова силно, както никога преди това, и двамата полетели, като че ли искали за миг да стигнат до края на света. Над земята се извила буря, която разрушила много къщи и повалила безброй дървета, а когато северният вятър и момичето полетели над морето, стотици кораби потънали, но те продължавали да летят все по-далече и по-далече и все над морето. Северният вятър се изморил и накрая толкова отслабнал, че почти не можел да духа. Спускал се все по-ниско над морето, докато накрая вълните почнали да заливат петите на момичето.

— Страх ли те е? — попитал северният вятър.

Не, момичето от нищо не се страхувало.

Те били недалеч от брега и северният вятър намерил сили да доведе момичето под прозорците на двореца, който се намирал на изток от слънцето и на запад от луната. Северният вятър бил толкова уморен, че трябвало да си почине няколко дена, преди да задуха обратно към къщи.

Сутринта, когато момичето седяло под прозорците на двореца и си играело със златната ябълка, изведнъж го с вгледала дългоносата принцеса, която била сгодена за принца.

— За колко продаваш златната ябълка? — попитала принцесата и откrehнала леко прозореца.

— Не я продавам нито за злато, нито за пари — отговорило момичето.

— Като не я продаваш нито за злато, нито за пари какво искаш за нея? Можеш да получиш в замяна всичко каквото пожелаеш — казала принцесата.

— Ако ми позволиш да отида в стаята на принца и прекарам нощта там, можеш да получиш, ябълката — отвърнало момичето.

Принцесата обещала да изпълни молбата му и получила златната ябълка.

Когато вечерта момичето влязло в стаята на принца, той спял дълбоко и непробудно. То го викало, опитвало се да го събуди, плакало горчиво, ала принцът не се събудил, защото то му били дали упойващо питие. На разсъмване дошла дългоносата принцеса и прогонила момичето.

Когато през деня то седнало под прозорците на двореца и взело да намотава прежда на златния чекрък, се случило същото както предния ден. Принцесата го попитала за какво продава чекръка, то отговорило, че не го продава нито за злато, нито за пари, но можело да ѝ го отстъпи, ако го пусне да прекара нощта в стаята на принца. Момичето влязло в стаята на принца, но той спял дълбоко и непробудно и макар че то го викало и плакало горчиво, не могло да го събуди. На разсъмване дошла дългоносата принцеса и прогонила момичето.

Когато през деня момичето седяло под прозорците на двореца и извадило златната хурка, принцесата поискала и нея. Тя го попитала за колко я продава. Както и преди момичето отговорило, че не я продава нито за злато, нито за пари, но можело да ѝ я отстъпи, ако го пусне да прекара нощта в стаята на принца. Принцесата казала, че на драго сърце ще изпълни молбата на момичето. В двореца имало хора, които били затворени в стая, съвсем близо до покоите на принца и чули как едно момиче две нощи плакало и го зовяло. Те му разказали всичко и когато принцесата дошла вечерта с упойващото питие, принцът се престорил, че го изпил и го излял зад гърба си.

Когато момичето влязло в стаята, принцът бил буден и му разказало, как намерило пътя до него.

— Ти идваш тъкмо навреме — казал принцът, — защото утре трябва да се ожения за дългоносата принцеса. Аз никак не желая това, а ти си единствената, която може да ме избави от нея. Ще кажа, че искам предварително да разбера дали моята годеница може да върши нещо и ще я помоля да изпере ризата ми с трите капки восък. Тя ще се съгласи, защото не знае, че ти си я накапала. Само един добър човек може да я изпере, а не вещица като нея. Тогава ще кажа, че ще взема за жена онази, която ще може да свърши тази работа, а аз зная, че ти можеш.

През цялата нощ те били радостни и щастливи. Сутринта, когато всички се стягали за сватба, принцът заявил:

— Най-напред искам да разбера дали годеницата ми може да върши нещо.

Мащехата се обадила, че дъщеря ѝ можела да върши всичко.

— Имам една много хубава риза, която искам да облека на сватбата си, но е накапана с три калки восък и те трябва да се изперат. Реших да взема за жена онази, която може да свърши тази работа.

Всички мислели, че нямало нищо по-лесно от това. Дългоносата принцеса прала, колкото могла, но колкото повече перяла и търкала, толкова по-големи и черни ставали восъчните капки.

— Ти не можеш да переш — казала майка ѝ, вещицата. — Нека аз да се опитам.

Едва се докоснала вещицата до ризата и тя станала още по-мръсна от преди и колкото повече перяла и търкала толкова по-черни ставали петната от восъчните капки.

Другите вещици също се опитали да изперат ризата, но колкото търкали, толкова по-лоша ставала тя и накрая изглеждала толкова мръсна като че ли е била извадена от комин.

— Ах, не ви бива за нищо — казал принцът. — Навън пред прозореца седи една просякиня. Мисля, че тя може да пере по-добре от всички вас. Ей, момиче, ела тук! — извикал той.

Момичето влязло вътре.

— Можеш ли де изпереш тази риза? — попитал принцът.

— Не зная, но мога да се опитам — отговорило то.

Още щом докоснало ризата и я потопило във водата тя станала по-бяла от току-що навалял сняг.

— За тебе искам да се ожения — казал принцът.

Старата вещица се пукнала от яд, а заедно с нея и дългоносата принцеса с останалите зли вещици и оттогава не съм чувал нищо за тях. Принцът и неговата годеница избавили всички пленници в двореца, взели толкова злато и сребро, колкото могли да носят, и се заселили далеч от двореца, който се намирал на изток от слънцето и на запад от луната.

АСКЕЛАДЕН И ДОБРИТЕ ПОМАГАЧИ

Имало едно време един цар. Веднъж той чул да се говори за кораб, който можел да се движи еднакво бързо, както по суша, така и по вода. На царя му се приискало да има такъв кораб и разгласил в преддверията на църквите из цялата страна, че оня, който го построи ще получи царската дъщеря за жена и половината царство. Мнозина си опитали късмета, защото, както си мислели, не било лошо да имаш половината царство, а освен това и царската дъщеря за жена, ала на тези юнаци не им провървяло.

В едно горско селище живеели трима братя: най-големият се казвал Пер, средният Пол, а най-малкият Еспен Аскеладен^[1], защото по цял ден седял край огнището и се ровел в пепелта. В неделята, когато разгласявали вестта за кораба, който царят искал да има, се случило така, че Аскеладен се намирал наблизко и чул всичко. Когато се върнал вкъщи, разказал за желанието на царя и Пер, най-големият брат, помолил майка си да му даде храна за път, защото му се приискало да се опита да построи желания кораб и да спечели царската дъщеря и половината царство.

Като метнал торбата с храна на рамо, той напуснал бащиния си дом. По пътя срещнал един старец, който бил толкова грозен и изкривен, че просто да го съжали човек.

— Къде си тръгнал? — попитал старецът.

— Отивам в гората, за да направя една дървена чиния за баща ми, защото не обича да яде от обща купа с нас — отговорил Пер.

— Нека станат чинии — казал старецът.

— Какво имаш в торбата? — попитал той.

— Боклук — отговорил Пер.

— Нека стане боклук! — казал старецът.

Отишъл Пер в дъбовата гора, рязал и дялкар, но колкото и да се трудил, от дървото не ставало нищо друго, освен чинии. Като наближило време за обяд, решил да похапне и взел торбата си, но вътре нямало нищо за ядене. Като не могъл да си похапне и не му

провървяло в работата, метнал брадвата и торбата на рамо и се запътил към къщи.

Средният брат, Пол, искал също да си опита късмета — да построи кораба и да спечели царската дъщеря и половината царство. Той помолил майка си да му приготви храна за път и когато тя му дала, метнал торбата на рамо и поел към гората. По пътя срещнал един старец, който бил толкова грозен и изкривен, че просто да го съжали човек.

— Къде си тръгнал? — попитал старецът.

— Отивам в гората, за да направя едно дървено корито за нашето прасе — отговорил Пол.

— Нека станат корита! — казал старецът.

— Какво имаш в торбата? — попитал той.

— Боклук — отговорил Пол.

— Нека стане боклук! — казал старецът.

Отишъл Пол в гората, сякъл, рязал и дялкар, но каквото и да майсторил, не ставало нищо друго, освен корита за прасета. Работил до късно след обед и решил да похапне. Взел торбата, отворил я, но вътре имало само трохи. Пол така се ядосал, обърнал торбата, захвърлил я на едно дърво, нарамил брадвата и веднага потеглил към къщи.

Когато Пол се върнал, Аскеладен също пожелал да опита късмета си и помолил майка си да му даде храна за път.

— Може пък аз да успея да построя кораба и да спечеля царската дъщеря и половината царство — рекъл той.

— Да, да, ти си мислиш така — възразила майка му — ти, който по цял ден не вършиш нищо друго, освен да се ровиш в пепелта! Не, няма да ти дам храна!

Аскеладен не се отчайвал и се молил, молил, докато го пуснали. Храна не му дали, но той успял скришом да вземе, малко изветряло пиво и напуснал бащината си къща.

Като повървял известно време, той срещнал същия стар, грозен и изкривен човек.

— Къде си тръгнал? — попитал старецът.

— Отивам в гората, за да се опитам да направя кораб, който да се движи и по вода, и по суша — отговорил Аскеладен.

— Царят разгласи, че оня, който построи такъв кораб, ще получи царската дъщеря и половината царство.

— Какво имаш в торбата? — попитал старецът.

— Нищо особено. Трябва да е храна — отговорил Аскеладен.

— Дай ми малко от твоята храна и аз ще ти помогна — казал старецът.

— С удоволствие — отвърнал Аскеладен, — но нямам нищо повече, освен две овесени курабийки и малко изветряло пиво.

В торбата наистина имало само това, което споменал Аскеладен, но въпреки това старецът искал да му помогне.

Когато стигнали до един стар дъб в гората, старецът казал:

— Изрежи едно парче от това дърво и после го постави отново на мястото му. Направиш ли това, можеш да легнеш и да спиш.

Аскеладен направил всичко, каквото му казал старецът, и легнал да си поспи. Насън му се струвало, че чува сечене, рязане, дялкане и чукане, ала могъл да стане чак когато старецът го събудил.

Когато Аскеладен отворил очи, до дъба стоял напълно готов чудният кораб.

— Сега се качи на кораба и всеки, когото срещнеш по пътя си, вземай го със себе си — казал старецът.

Аскеладен благодарил, потеглил и обещал на стареца да изпълни съвета му.

Като плават известно време, Аскеладен видял един дълъг и слаб човек, който седял в подножието на една планина и ядял камъни.

— Хей, човече, защо лежиш и ядеш камъни? — попитал той.

Чудакът обяснил, че винаги бил много гладен и никога не можел да засити глада си и затова бил принуден да яде камъни. Той помолил Аскеладен да го вземе със себе си на кораба.

— Хайде, качвай се — казал Аскеладен, но преди да потеглят, чудакът взел няколко огромни камъка за закуска по пътя.

Като плавали известно време, срещнали един човек, който на право пиел пиво от чучура на една огромна бъчва.

— Хей, човече, кой си — попитал Аскеладен защо пиеш пиво направо от бѣчвата?

— Толкова съм жаден, че никога не мога да се напия до насита с пиво и вино — отговорил човекът и помолил да го вземат на кораба.

— Щом искаш да дойдеш с нас, качвай се — съгласил се Аскеладен.

Да, той също искал да се качи на кораба, сторил го, но взел и бѣчвата на борда.

Като плавали известно време, видели един човек, който лежал на земята, едното му ухо било прилепено към хълма и се слушвал.

— Хей, човече, кой си и защо се слушваш? — попитал Аскеладен.

— Чувам, как расте тревата, защото имам много силен слух — отговорил той и помолил да го вземат на кораба.

Молбата му била приета.

— Щом искаш да дойдеш с нас, качвай се — казал Аскеладен.

Като плавали пак известно време, видели един човек, който стоял и се взираше в далечината.

— Хей, човече, кой си и защо се взираш в далечината? — попитал Аскеладен.

— Зрението ми е толкова добро, че мога да виждам и стрелям точно до края на света — отговорил той и помолил да го вземат на кораба.

— Щом искаш да дойдеш с нас, качвай се — съгласил се Аскеладен.

Покатерил се и той на кораба.

Като плавали пак известно време, видели един човек, който подскачал на един крак, а на другия имал седем железни топуза.

— Хей, човече, кой си? — попитал Аскеладен. — Защо подскачаш на един крак, а на другия имаш седем железни топуза.

— Аз съм толкова бързоног, че ако трябва да ходя на два крака, то ще мога за по-малко от пет минути да стигна до края на света — отговорил бързоногият, помолил да го вземат на кораба и останалите се съгласили.

— Щом искаш да дойдеш с нас, качвай се — казал Аскеладен.

Бързоногият се качил на кораба при Аскеладен и неговите другари.

Като плавали пак известно време, видели един човек, който държал ръката си пред лицето.

— Хей, човече, кой си ти и какво означава това? — попитал Аскеладен.

— Ах, в моето тяло има седем лета и петнадесет зими. Аз трябва да държа ръката си пред лицето, защото, ако дишам свободно, те ще излязат всички вкупом и тутакси ще унищожат целия свят — отговорил той и помолил да го вземат на кораба.

— Щом искаш да дойдеш с нас, качвай се — казал Аскеладен.

Качил се и той при другите и потеглили.

Плавали, плавали и стигнали до царския двор.

Аскеладен веднага влязъл при царя и заявил, че навън пред царските порти стои желаният кораб и сега царят трябва да изпълни обещанието си.

Царят вече съжалявал за обещанието, защото Аскеладен не му се виждал много привлекателен. Той бил целият в сажди, а лицето му било очернено и царят не искал да даде дъщеря си на такъв дявол. Казал на Аскеладен да почака малко и че ще получи царската дъщеря за жена, ако изяде триста тона месо, които се намирали в една барака.

— Давам ти срок до утре сутринта и ако успееш, ще ти дам дъщеря си — добавил царят.

— Ще се опитам — отговорил Аскеладен. — Мога ли да взема един от другарите си?

Царят му разрешил да бъде придружен и от шестимата си другари, защото смятал, че дори да са шестстотин души, пак не могат да погълнат месото.

Аскеладен взел със себе си само този, който ядял камъни, защото знаел, че той винаги бил гладен. Като стигнали до бараката и я отворили, спътникът му така се нахвърлил върху месото, че оставил само шест малки плешки, по една за всеки един от останалите. Аскеладен се явил при царя и му казал, че бараката е празна и вече трябва да получи царската дъщеря за жена.

Царят отишъл в бараката, за да се увери, че е празна, но тъй като Аскеладен все още бил целият в сажди и лицето му било очернено, той си помислил, че ще бъде много лошо да даде дъщеря си на такъв дявол. Затова той пак решил да изпита Аскеладен. В двореца имало

една изба, пълна със старо вино и пиво, по триста тона от едното и от другото.

— Давам ти срок до утре сутринта да изпиеш всичко — казал царят.

— Ще се опитам — отговорил Аскеладен. — Мога ли да взема един от другарите си?

— Да разбира се — съгласил се царят и си помислил, че дори и шестимата си другари да вземе със себе си, пак не биха могли да изпият всичко до другата сутрин.

Аскеладен взел със себе си спътника си, който бил постоянно жаден за вино и пиво и царят ги заключил в избата. Жадния започнал да пресушава бъчва след бъчва и накрая оставил по няколко капки пиво за всеки от другарите си.

На сутринта отворили избата, Аскеладен веднага се отправил при царя и му казал, че е изпълнил и тази задача и се надява, че и царят ще изпълни обещанието си.

— Първо ще сляза в избата, за да се уверя в това, което казваш — рекъл царят, защото все още не вярвал на Аскеладен. Като слязъл в избата, не видял нищо друго, освен празни бъчви. Ала Аскеладен все още бил целият в сажди и с очернено лице и царят си помислил, че такъв зет не му подхожда. Той му заповядал да донесе за десет минути от края на света вода за чая на принцесата и чак тогава щял да му я даде заедно с половината царство. На царя се струвало, че това желание е неизпълнимо.

— Ще се опитам — казал Аскеладен.

Той повикал бързоногия, който подскачал на един крак, а на другия имал седем железни топуза, казал му да свали тежестите от крака си и да бърза колкото може повече, защото трябва да донесе от края на света вода за чая на принцесата, и то за десет минути.

Бързоногият свалил тежестите, взел една кофа, тръгнал на път и в миг се загубил от погледа на останалите. Изминали седем минути, оставали само три до изтичането на определеното време и царят изглеждал много доволен.

Аскеладен повикал този, който чувал как расте тревата, и му казал да разбере какво става с бързоногия.

— Заспал е при кладенеца, чувам го как хърка, а троловете го пощят — отговорил човекът с острия слух.

Тогава Аскеладен повикал този, който можел да стреля до края на света и го помолил да застреля трола. Стрелецът улучил трола точно в окоето. Тролът надал такъв рев, че бързоногият веднага се събудил и пристигнал в царския двор, преди да изтече последната минута. Аскеладен отишъл при царя и му поднесъл водата с надеждата, че вече ще получи царската дъщеря. Царят видял, че той е пак очернен и опушен както преди и не го харесал за зет. Тогава му казал, че има триста кубика дърва и триста снопи жито в банята и ако Аскеладен е истински мъж, той трябва да стои в банята, докато дървата изгорят и житото се изсуши.

— Успееш ли да свършиш това, царската дъщеря ще бъде твоя — добавил той.

— Ще се опитам, но ще ми разрешиш ли да взема със себе си и един от моите другари — попитал Аскеладен.

— Можеш да вземеш и шестимата — отговорил царят и помислил, че и шестимата няма да могат да издържат на горещината.

Аскеладен взел със себе си този, който имал петнадесет зими и седем лета в тялото си и вечерта отишли в банята. Царят обаче бил заповядал да накладат силен огън и вътре било топло като в пеш. Аскеладен и другарят му не могли да излязат навън, защото едва-що влезли, царят веднага сложил резето и още няколко катинара. Тогава Аскеладен казал на другаря си:

— Можеш да издишаш шест-седем зими, за да стане топло като през лято.

Вътре в банята станало поносимо топло, а през нощта студено. Аскеладен помолил другаря си да издиша няколко лета, а после и двамата спали чак до пладне.

— Сега можеш пак да издишаш няколко зими, ала направи така, че последната да я издухаш в лицето ни царя — казал Аскеладен.

Другарят му го послушал. Когато царят отворил вратата на банята, очаквал да ги намери и двамата изгорели. Ала каква била изненадата му, като видял Аскеладен и другарят му така да треперят от студ, та чак зъбите им да тракат. Човекът с петнадесетте зими в тялото издишал последната точно в лицето на царя, така че той полетял във въздуха.

— Ще получа ли най-после царската дъщеря? — попитал Аскеладен.

— Вземи нея и половината царство — отговорил царят, защото не смеел да се противи повече.

Вдигнаха голяма сватба, поканиха дори и мен, за да ви разкажа как Аскеладен спечели царската дъщеря и половината царство.

---

[1] Аскеладен — човек, който се рови в пепелта. — Б.пр. ↑

ВЕЛИКАНЪТ, КОЙТО НЯМАЛ СЪРЦЕ

Имало едно време един цар, който имал седем сина. Той ги обичал толкова много, че никога не можел да се раздели с всички наведнъж. Все трябвало да има по някой край него. Когато пораснали, дошло време и шестимата да тръгнат да си търсят невести. Бащата искал най-малкият син да остане при него, а останалите да му намерят невеста и да я доведат в царския двор. Царят дал на шестимата си сина най-красивите дрехи, които някой бил виждал, толкова красиви, че блестели отдалече. Всеки от тях получил по един кон, който струвал стотици талери и така те тръгнали по широкия свят. След като били в много царски дворове и видели много принцеси, дошли при един цар, който имал шест дъщери. Толкова красиви царски дъщери те никога не били виждали и всеки царски син поискал по една от тях за жена. Царят се съгласил и царските синове заедно с принцесите потеглили към къщи. Царските синове били толкова влюбени в своите принцеси, че съвсем забравили да изберат една принцеса и за Аскеладен, който бил останал вкъщи.

След като изминали доста път, приближили една стръмна планинска стена. Там се намирала градината на великана. Великанът излязъл, видял ги и превърнал всички — и принцовете, и принцесите — в камъни.

Дълго чакал царят шестимата си сина, но колкото и да чакал, никой не идвал. Налегнала го тежка мъка и той казал, че вече нищо не може да го развесели.

— Ако и тебе те нямаше — обърнал се той към Аскеладен, — нямаше да мога да живея, толкова скърбя, че загубих твоите братя.

— Но аз тъкмо си мислех да те помоля да ми разрешиш да тръгна да ги търся и да ги намеря — казал Аскеладен.

— Не, не ти позволявам — отвърнал бащата, — ти също няма да се върнеш.

Но Аскеладен искал да тръгне на всяка цена и молил толкова дълго царя, че накрая той се съгласил. Сега царят можел да му даде

само един стар кон, тъй като шестимата му сина и тяхната свита взели конете, които имал. Аскеладен обаче не се разтревожил от това и яхнал стария дръглив кон.

— Сбогом, татко! — обърнал се той към царя. — Аз ще се върна и може би ще доведа и моите братя — И като казал това, потеглил.

Яздил, яздил и видял един гарван, който лежал на пътя, махал с криле, пърхал и не можел да се привдигне, толкова бил гладен.

— Ах, мили приятелю! Дай ми малко храна и аз ще ти помогна, когато си в беда — помолил той.

— Аз нямам много храна и както те гледам, не ще можеш да ми помогнеш — казал царският син. — Но малко мога да ти дам. Виждам, ти се нуждаеш от нея — И той дал на гарвана от храната, която бил взел със себе си.

Яздил, яздил и стигнал до един поток. Близо до потока лежала една голяма риба, която била изхвърлена на сухо. Тя се мятала и се мъчела да влезе във водата, ала напразно.

— Ах, мили приятелю! Помогни ми да вляза отново във водата — помолила рибата царския син. — Аз ще ти помогна, когато си в беда.

— Едва ли ще имам полза от тебе — отвърнал царският син, но ще бъде жалко да лежиш тук и да умреш от глад на сушата — И той помогнал на рибата да се върне във водата.

Царският син яздил много дълго и срещнал един вълк. Той бил толкова гладен, че едва се влачел по пътя.

— Мили приятелю! Дай ми коня си — казал вълкът. — Аз съм толкова гладен, че червата ми свирят. Не съм ял от две години.

— Не — отвърнал Аскеладен. — Не мога да направя това. Най-напред видях един гарван и му дадох храната си, след това видях една риба, на която помогнах да се върне във водата, а сега ти искаш коня ми. Нямам друг кон, който да яздя.

— Ах, мили приятелю, ти трябва да ми помогнеш — казал вълкът. — Ти ще яздиш мене и аз ще ти помогна, когато си в беда.

— Едва ли ще имам полза от теб, но ето, вземи коня, щом си толкова гладен — казал царският син.

Когато конят бил изяден, Аскеладен сложил юздите и седлото на вълка и се метнал на гърба му. Вълкът станал толкова силен и препускал толкова бързо, сякаш царският син на гърба му бил от перце. Толкова бързо той не бил препускал никога преди това.

— Като изминем още малко път, ще ти покажа градината на великана — казал вълкът и не след дълго те пристигнали там. — Ето, това е градината на великана. Тук ще видиш твоите братя и техните годеници, които великанът превърна в камъни. Там встрани е вратата, през нея трябва да влезеш.

— Не смей — рекъл царският син. — Той ще ме погуби.

— Не, не — отговорил вълкът. — Когато влезеш вътре, ще видиш една царска дъщеря, която ще ти каже какво трябва да направиш, за да победиш великана. Прави само това, което тя ти каже.

И така Аскеладен влязъл вътре, но бил много изплашен. Великанът го нямало и в една от стаите седяла царската дъщеря, точно така, както бил казал вълкът. Толкова красива царска дъщеря Аскеладен не бил виждал никога.

— Ах, как си дошъл дотук? — попитала тя, когато го видяла. — Това означава смърт за тебе. Никой не може да убие великана, който живее тук, защото той няма сърце.

— Добре, но аз съм дошъл дотук, така че мога да се опитам — казал Аскеладен. — А моите братя, които са превърнати в камъни и стоят отвън, искам да освободя. Ще се опитам и тебе да спася — казал той.

— Добре, щом искаш да направиш това, трябва да измислим нещо — отвърнала царската дъщеря. — Скрий се под леглото и слушай какво ще говоря с великана. Лежи съвсем тихо.

Аскеладен пропъзлял под леглото и едва-що легнал, дошъл великанът.

— Ха, тук мирише на жив човек — казал той.

— Да, имаш право. Оттук прелетя една сврака с човешки кокал в човката и го изгърва в комина — отговорила принцесата. — Побързах да премахна миризмата, но тя не изчезна толкова бързо.

Великанът не споменал нищо повече.

Когато се стъмнило, легнали и не минало много време, царската дъщеря заговорила.

— Много бих искала да те питам нещо, ако ми позволиш.

— Какво е то? — заинтересувал се великанът.

— Къде държиш сърцето си, откакто го нямаш? — попитала царската дъщеря.

— Това е нещо, за което не бива да се тревожиш. То се намира под прага на вратата — казал великанът.

„Аха, трябва да се опитаме да го намерим там“ — помислил си Аскеладен, който лежал под леглото.

На сутринта великанът станал много рано и тръгнал към гората. Едва-що излязъл от къщи, Аскеладен и царската дъщеря започнали да търсят сърцето му под прага на вратата. Колкото и да търсили, не намерили нищо.

— Този път той ни излъга — казала принцесата. — Ще го попитаме още веднъж.

Тя набрала най-хубавите цветя, които могла да намери, и ги пръснала около прага. Тъй като приближавало времето, когато великанът се прибирал у дома, Аскеладен пак пропъзлял под леглото. Тъкмо легнал и великанът дошъл.

— Ха, тук мирише на жив човек — казал той.

— Да, имаш право. Оттук прелетя една сврака с човешки кокал в човката и го изгърва в комина — отговорила принцесата. — Побързах да премахна миризмата, но тя още не е изчезнала.

Великанът замълчал и не споменал повече нищо. След малко обаче попитал кой е пръснал цветя около прага.

— Аз — отвърнала царската дъщеря.

— Какво означава това? — попитал великанът.

— Толкова те обичам, че не можех да не го направя, след като зная, че сърцето ти е там.

— Да, но може и да не е там — казал великанът.

Когато вечерта си легнали, царската дъщеря отново попитала къде се намира сърцето му, защото тя много го обичала и много би искала да знае къде е то.

— А, сигурно е в долапа на стената — казал великанът.

„Така значи — помислили си Аскеладен и царската дъщеря. — Трябва да се опитаме де го намерим там.“

На сутринта великанът тръгнал рано към гората, а Аскеладен и царската дъщеря веднага започнали да търсят в долапа. Търсили, търсили, ала нищо не намерили.

— Ще трябва да се опитаме още веднъж — рекла царската дъщеря.

Тя украсила долапа с цветя и венци и когато се стъмнило, Аскеладен пропъзлял под леглото.

Дошъл великанът и казал:

— Ха, тук мирише на жив човек.

— Да, преди малко оттук прелетя една сврака с човешки кокал в човката и го изтърва в комина — обяснила принцесата. — Побързах да премахна миризмата, но тя още не е изчезнала.

Като чул това, великанът не казал нищо повече. След малко той видял, че по долапа имало цветя и венци и попитал кой е направил това. Да, това била направила царската дъщеря.

— Каква е тази глупост? — попитал великанът.

— Толкова много те обичам, че не можех да не го направя, след като зная, че твоето сърце е там — казала царската дъщеря.

— Как може да си толкова глупава и да вярваш на такива приказки? — учудил се великанът.

— Щом ти ми го каза, защо да не вярвам — отговорила царската дъщеря.

— Ти си много глупава — продължил той. — Там, където се намира сърцето ми, никой не може да отиде.

— Все пак ми е много интересно да узная къде е то — казала принцесата.

Великанът не можел да крие повече и признал:

— Далеч оттук, в едно езеро се намира един остров. На острова се издига една църква. В църквата има един кладенец. В този кладенец плува една патица. В патицата има едно яйце и в яйцето е моето сърце.

Рано сутринта, преди още да се развидели, великанът отишъл в гората.

— Аз също трябва да тръгвам — казал Аскеладен. — Трябва само да намеря пътя.

Сбогувал се с царската дъщеря и когато напуснал жилището на великана, видял, че вълкът го чака. Аскеладен му разказал какво се случило при великана и че сега, ако знаел пътя, трябвало да отиде при кладенеца в църквата. Препуснал вълкът и вятърът свистял покрай тях, препускали над хълмове и полета, над планини и долини. Препускали много, много дни и най-сетне стигнали езерото. Царският син не знаел как да отиде до острова. Вълкът му казал да не се страхува, а само да се хване здраво за него. С царския син на гръб той преплувал езерото и стигнал до острова. Дошли до църквата, но ключът висял високо на върха на кулата и царският син не знаел как да го вземе.

— Трябва да повикаш гарвана — обяснил му вълкът.

Царският син направил така, както му казал вълкът. Веднага се появил гарванът и полетял да вземе ключа. Принцът влязъл в църквата, отишъл до кладенеца, видял вътре патицата, която плувала напредназад, точно така, както казал великанът. Успял да я примамим, хванал я, ала като я вдигал, патицата изпуснала яйцето в кладенеца и Аскеладен съвсем не знаел как да го вземе отново.

— Сега трябва да повикаш рибата — обяснил му вълкът.

Царският син така и сторил. Дошла рибата и донесла яйцето. Вълкът му казал да го стисне здраво. Щом Аскеладен стиснал яйцето, великанът изпищял.

— Стисни го още веднъж — казал вълкът.

Когато Аскеладен стиснал още веднъж яйцето, великанът започнал да пищи още по-жално и да моли царския син да се смили над него. Той бил готов да изпълни всичко, каквото царският син пожелае.

— Кажи му да превърне братята ти и техните годеници отново в живи хора и ти ще се смилиш над него — казал вълкът.

Великанът бил готов да направи това веднага. Той превърнал шестимата братя и техните годеници отново в живи хора.

— Счупи сега яйцето на две парчета — рекъл вълкът.

Аскеладен счупил яйцето точно на две парчета, както му казал вълкът и великанът се пръснал.

Като убил великана, Аскеладен отново препуснал на гръба на вълка към градината на великана. Там били шестимата му братя с годениците си, всички живи и здрави. Аскеладен взел своята годеница и всички заедно потеглили към къщи.

Старият цар се зарадвал, че седмината му сина се завърнали, всеки с избраницата си.

— Но най-красива от всички е избраницата на Аскеладен — казал царят — и затова той трябва да седи с нея на най-хубавото място на масата.

Поканили много гости и вдигнали сватба, която продължила дълго, дълго време и ако не е свършила, продължава и до днес.

ПЕР, ПОЛ И ЕСПЕН АСКЕЛАДЕН

Имало едно време един човек, който имал трима сина: Пер, Пол и Еспен Аскеладен. Той бил беден като църковна мишка и неговите трима сина били всичко, каквото имал. Затова непрекъснато им повтарял, че трябва да тръгнат по широкия свят и да опитат късмета си, защото вкъщи не ги очаквало нищо друго, освен глад.

Надалеко от колибата на бедния човек се намирал царският дворец. А пред прозорците на царските покои растял дъб, чиито клони били толкова големи и гъсти, че отнемали цялата светлина на двора. На този, който отсече дъба, царят бил обещал голяма награда. Никой обаче не можел да отсече дъба, защото всеки път, когато някой отсичал един клон, на негово място израствали два нови. Освен това царят искал да има и един кладенец, пълен с вода през цялата година, защото всички негови съседи имали кладенци, а само той нямал и се срамувал от това. На този, който изкопае кладенец, царят бил обещал пари и други чудесни неща, но никой не можел да изпълни желанието му, защото кралският двор се намирал високо на един хълм и всеки, след като покопаел малко, удрял на камък. Но тъй като царят си бил наумил вече тези неща, не искал да чуе за нищо друго и наредил да разгласят в преддверията на всички църкви из страната, че ще даде царската дъщеря и половината царство на онзи, който отсече големия дъб и изкопае кладенец, в който да има вода през цялата година.

Много юнаци дошли да опитат щастието си, но колкото и да секли и копали, всичко било напразно, при всеки удар дъбът ставал все по-дебел, а скалата все по-твърда.

Един ден и тримата братя били обхванати от желанието да тръгнат по широкия свят и да опитат късмета си. Дори и да не спечелят царската дъщеря и половината царство, все ще се намери някой добър човек да ги вземе на работа при себе си, мислел си баща им и не искал нищо повече.

След като повървели известно време, тримата братя стигнали до един склон, обрасъл с борове, а над него се издигал висок, стръмен

хълм. Изведнъж в далечината те чули шум, като че ли някой сечал дърва по хълма.

— Иска ми се да разбера какао е това, кой сече дървата — казал Еспен Аскеладен.

— Все си същият, какво ли пък толкова има за разбиране — прекъснали го Пер и Пол. — Странно ли е, че някой дървар сече дърва в гората?

— Интересува ме, искам да видя всичко с очите си — казал Еспен.

— Ех, че си глупав, ходи, щом искаш — извикали братята му след него.

Еспен не им обърнал внимание, вървял по хълма нагоре, натам, откъдето идвал звукът, и изведнъж видял пред себе си една брадва, която удряла и сечала един боров дънер.

— Добър ден — казал Еспен Аскеладен. — Както виждам стоиш тук и сечеш дървета?

— Да, отдавна сека дърва и те чакам — отговорила брадвата.

— Ето, тук съм — казал Еспен, отделил брадвата от дръжката и ги пхнал в торбата си.

Като се върнал при братята си, те му се изсмели.

— Е, какво намери на хълма? — попитали го.

— Видях само една брадва — отговорил Еспен Аскеладен. Като повървели отново известно време, стигнали до един скалист зъбер и чули шум, като че ли някой копаел.

— Иска ми се да разбера какво е това, което копае там горе в планината — казал Еспен Аскеладен.

— Какво ли пък толкова има за разбиране — учудили се двамата братя. — Никога ли не си чувал птица да чука с човката си по дърво?

— Чувал съм, но все пак интересно ми е да го видя с очите си — казал Еспен.

Той не обърнал внимание на техните подигравки. Изкачил се по скалата и като стигнал горе, видял една мотика, която копаела сама.

— Добър ден — казал Еспен Аскеладен. — Както виждам стоиш тук и сама копаеш?

— Да, това правя — отвърнала мотиката. — Толкова отдавна съм тук и те чакам.

— Ето, тук съм — казал отново Аскеладен, отделил мотиката от дръжката, пхнал ги в торбата и слязъл при братята си.

— Е, какво откри в планината? — попитали братята.

— Нищо особено, видях само една мотика, която чухте отдалече да копае — отговорил Еспен.

Като повървели още известно време, стигнали до един поток. Те били толкова жадни от дългия път, че веднага се навели да пият вода.

— Много ми се иска да разбера откъде идва тази вода — казал Еспен Аскеладен.

— Ако не си се побъркал, сигурно ще се побъркаш съвсем скоро. Откъде идва водата? Нима не си виждал как водата извира от извор? — казали братята.

— Виждал съм, но пак ми е интересно откъде точно идва водата — отговорил Еспен, тръгнал нагоре и оставил братята си да приказват каквото си искат и да се смеят след него. Колкото по-нагоре се изкачвал, толкова по-малък ставал потокът и накрая видял един орех, през който се процеждала водата.

— Добър ден — казал Еспен. — Тук ли лежиш и цедиш водата капка по капка така самотен?

— Да — отговорил орехът. — Тук лежа, процеждам отдавна водата капка по капка и те чакам.

— Ето, тук съм — казал Еспен.

Тогавя взел малко мъх, запушил дупката в ореха, за да не изтича водата, сложил го в торбата и забързал да отиде при братята си.

— Е видя ли откъде идва водата? Било е май странна гледка? — рекли братята и се изсмели.

— Водата идваше от една дупка — обяснил им Еспен.

Пер и Пол продължавали да му се подиграват, но той ни най-малко не се смутил и казал:

— Аз просто исках да видя с очите си.

Като повървели още известно време, стигнали в царския двор. Тъй като в царството мнозина се опитвали да отсекаат големия дъб, той станал два пъти по-голям и по-дебел, отколкото в началото. Вие може би си спомняте, че от дъба израствали два нови клона, когато бил отсичан един. Затова царят наредил всеки, който напразно се опита да го отсече, да бъде заточен на един пуст остров и да му се отрежат ушите.

Ала това не било достатъчно да уплаши двамата братя. Те си помислили, че не ще да е толкова трудно да се отсече един дъб. Пер, най-големият, трябвало най-напред да опита късмета си. Но и на него, както и на другите, не му провървяло. На мястото на всеки клон, който отсичал, израствали два нови. Царските слуги го хванали, отрязали му ушите и го закарали на пустия остров.

След него Пол опитал късмета си, но и неговата съдба била същата. Когато замахнал два-три пъти с брадвата и всички видели, че дъбът започнал да расте, царските слуги го хванали, закарали го на острова и отрязали ушите му още по-дълбоко, защото смятали, че е трябвало по-добре да помисли, преди да се захване за тази работа.

Сега дошъл редът на Еспен Аскеладен.

— Ако искаш да заприличаш на белязано говедо, веднага ще ти отрежа ушите, няма защо да се мъчиш — заплашил го царят, който бил много ядосан заради Пер и Пол.

— Ще ми бъде интересно и забавно да опитам късмета си — казал Еспен и царят отстъпил.

Той извадил брадвата от торбата, сложил дръжката и рекъл:

— Сечи сама!

Започнала брадвата да сече дъба, разхвърчали се клони и трески и не след дълго дъбът лежал на земята. Като отсякъл дъба, Аскеладен взел мотиката, сложил и дръжката и казал:

— Копай сама!

Започнала мотиката да копае, ломяла камъни, дълбала земята и скоро кладенецът бил готов. Когато станал толкова голям, какъвто го искал Еспен, той извадил ореха от торбата, махнал мъха от дупката. След това пуснал ореха в кладенеца и от дупката започнала да тече толкова много вода, че след малко целият кладенец се напълнил. Така Еспен отсякъл дъба, който отнемал светлината на царския двор, изкопал кладенец, който през цялата година бил пълен с вода. Накрая той получил царската дъщеря и половината царство, както царят бил обещал. За Пер и Пол било по-добре, че нямали вече уши, иначе непрекъснато щели да чуват това, което всички хора казвали. „Еспен съвсем не е бил глупав, като е искал да види някои неща със собствените си очи.“

МОМЪКЪТ, КОЙТО СЕ ПРЕВРЪЩАЛ В ЛЪВ, СОКОЛ И МРАВКА

Имало едно време един човек, който имал един-единствен син. Той живеел в голяма бедност и когато почувствувал, че краят му приближава, повикал сина си и му казал, че не може да му остави нищо друго, освен един меч, една риза от груб лен и шепа трохи. Когато човекът умрял, синът му бил обхванат от желание да тръгне по света и да опита късмета си. Запасал меча, сложил трохите в ризата като храна за из път, защото живеел далеч в гората и далеч от хората. Пътят му минавал през една планина и когато се изкачил толкова високо, че можел да види какво става долу в равнината, той открил един лъв, един сокол и една мравка. Те се карали за един умрял кон. Момъкът се изплашил, когато видял лъва, но той го повикал да разреши спора и така да разпредели коня, че всеки да получи това, което му се полага.

Момъкът взел меча си и разделил коня, както могъл. На лъва дал големите парчета, соколът получил вътрешностите и други дреболии, а мравката получила главата. Когато свършил работата, момъкът казал:

— Мисля, че справедливо разделих коня. Лъвът трябва да получи най-много, защото той е най-голям и най-силен, соколът трябва да получи най-хубавото, защото е красив хищник, а мравката — главата, защото тя може да се промушва във всички ъгълчета.

Всички били доволни и попитали момъка какво иска да получи като награда за справедливата подялба.

— Ако съм ви направил услуга и вие сте доволни, това ще ми бъде достатъчна награда — казал момъкът, — не искам нищо да ми плащате.

Животните обаче решили, че той трябва да бъде възнаграден.

— Ако ти не искаш нищо друго, тогава ние ще изпълним три твои желания — рекъл лъвът.

Но момъкът не знаел какво да си пожелае. Тогава лъвът попитал дали не иска да може да се превръща в лъв, а останалите животни —

дали не иска да може да се превръща в сокол и в мравка. Това му се сторило полезно и той се съгласил.

Захвърлил момъкът меч и ризата си, превърнал се в сокол и полетял. Летял, летял, докато стигнал до едно море. Като полетял малко над морето, той се изморил, крилата така го заболели, че не можел да лети по-нататък и когато съзрял една скала, която се издигала от водата, насочил се към нея и си отпочинал. Това била особена скала и момъкът я разглеждал известно време.

След като си отпочинал, момъкът отново се превърнал в сокол и полетял по-нататък, докато стигнал до царския двор. Там кацнал на едно дърво, което се намирало точно срещу прозорците на принцесата. Като видяла птицата, на принцесата ѝ се приискало да я хване. Тя я примамила и когато соколът долетял в стаята ѝ, принцесата бързо затворила прозореца, взела птицата и я затворила в една клетка.

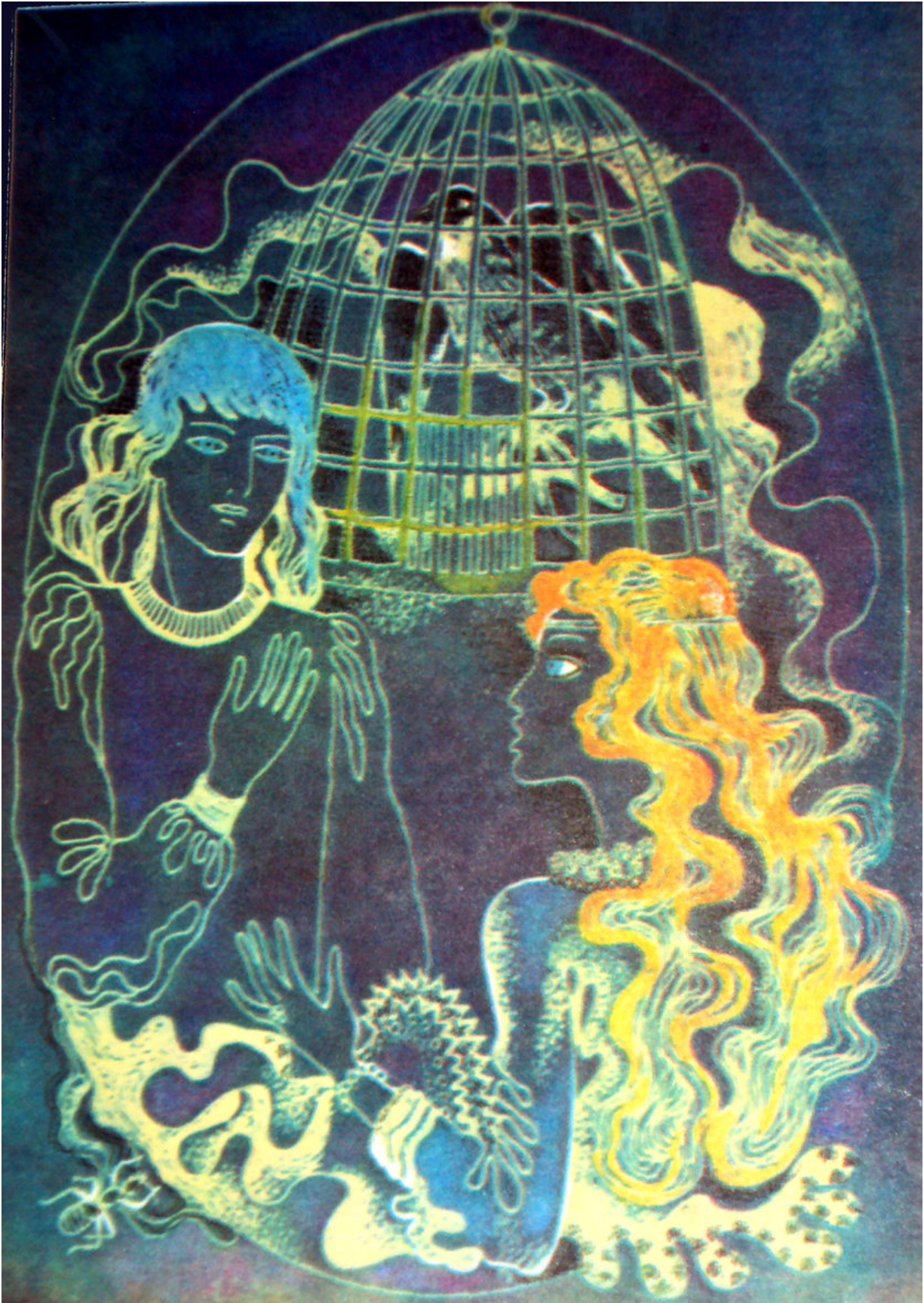
През нощта момъкът се превърнал в мравка и изпъзлял от клетката. Той приел истинския си образ, отишъл при принцесата и седнал до нея. Тогава тя така се изплашила и започнала така да крещи, че царят се събудил и дошъл да пита какво се е случило.

— Тук има някой — казала принцесата.

Но тогава момъкът се превърнал в мравка, пропъзлял в клетката и се превърнал в сокол. Царят не могъл да открие нищо, от което човек би могъл да се страхува, и казал на принцесата, че може би е сънувала страшен сън. Но щом като излязъл от стаята, се случило същото, както преди. Момъкът изпъзлял от клетката като мравка, приел истинския си образ и седнал до принцесата.

— Тук има някой — извикала принцесата.

Момъкът обаче отново забързал към клетката и се превърнал в сокол. Царят търсил навсякъде и като не намерил нищо, ядосал се, че принцесата не го оставяла да спи и ѝ казал, че говори глупости.

— Ако изкрешиш само още веднъж, ще ти покажа, че баща ти е цар.

Едва-що излязъл царят от стаята, и момъкът вече отново седял до принцесата. Този път тя не изкрещяла, макар че много се страхувала и не знаела какво да прави.

Тогава момъкът я попитал от какво се страхува.

Принцесата му разказала, че е обещана на един голям трол и той ще я отведе, когато тя за пръв път излезе под синьото небе. Когато момъкът дошъл при нея, принцесата помислила, че това е тролът. Всеки четвъртък сутринта идвал пратеник на трола. Този пратеник бил един деветглав змей, на когото царят всеки път трябвало да дава като данък по девет угоени свини и затова царят наредил, че онзи, който може да го освободи от змея, ще получи принцесата и половината царство за награда.

Момъкът обещал, че ще направи това и когато се съмнало, принцесата отишла при царя и му казала, че при нея има един човек, който ще го избави от змея и от данъка със свинете. Когато царят чул това, зарадвал се, защото змеят вече бил изял толкова много свине, че тези животни почти изчезнали в царството. И тъй като било четвъртък, момъкът, придружен от един царски слуга, потеглил към мястото, където змеят се явявал, за да отнесе свинете.

И змеят наистина дошъл. Той имал девет глави и избълвал огън и жупел, като не видял свинете. Втурнал се тогава към момъка така, като че ли искал жив да го изяде. В същия миг момъкът се превърнал в лъв, започнал да се бори със змея и да унищожава една след друга главите му. Но змеят също бил силен, бълвал огън и жупел. Не след дълго му останала само една глава, която била най-здравата и най-силната от всички. Най-подир момъкът унищожил и тази глава и змеят бил победен. Отишъл момъкът при царя, и в царския двор царяла радост, защото победителят трябвало да бъде възнаграден.

Когато един ден момъкът и царската дъщеря се разхождали в градината, дошъл големият трол, грабнал царската дъщеря и полетял с нея. Момъкът искал да ги последна, но царят го помолил да остане, тъй като той бил единственият му близък човек, след като тролът отвлякъл дъщеря му. Молбите му обаче били напразни, момъкът се превърнал в сокол и полетял след трола и царската дъщеря. Като не ги видял, момъкът изведнъж се сетил за странната скала в морето, върху

която си почивал, когато летял за първи път. Спуснал се надолу към скалата, кацнал на нея, превърнал се в мравка и се пъхнал в една пукнатина. Пълзял, пълзял и стигнал до една заключена врата, промушил се през дупката на ключалката и видял една непозната принцеса, която пощела един триглав трол.

— На прав път съм — помислил си момъкът, тъй като вече бил научил, че тролът бил отвякъл преди това две дъщери на царя. — Може би ще намеря и другите — казал си той и пропълзял през дупката на ключалката на друга врата. Там седяла друга непозната принцеса и пощела един трол с шест глави. Момъкът пропълзял през още една ключалка и намерил най-младата принцеса, която пощела един трол с девет глави. Момъкът запълзял по крака ѝ, ухапал я и принцесата разбрала, че това е той, момъкът, който иска да поговори с нея, и попитала трола дали може да излезе за малко навън. Когато излязла навън, момъкът се явил в истинския си образ и помолил принцесата да попита трола дали някога ще излезе оттук и дали ще се завърне къщи при баща си. После той се превърнал в мравка, изпълзял по крака ѝ и принцесата отново се върнала да пощи трола.

Пощила, пощила и неусетно се замислила.

— Забрави да ме пощиш — казал тролът. — За какво мислиш?

— Ах, мисля си за това дали някога ще изляза оттук и дали ще се върна в царския двор при баща ми — отговорила принцесата.

— Не, ти никога няма да се върнеш там — отговорил тролът. — Няма да се върнеш, докато не намериш пясъчното зърно, което е скрито под деветия език на деветата глава на змея, който вземаше свинете на твоя баща. Него никой не може да го намери. Премине ли това пясъчно зрънце планината, тогава всички тролове ще се пръснат, планината ще се превърне в златен дворец, а морето в тучна ливада.

Когато момъкът чул това, пропълзял през всички ключалки и през цепнатината на скалата, превърнат се в сокол и полетял натам, където лежал змеят. Момъкът търсил, търсил, докато намерил пясъчното зърно, което било пъхнато под деветия език на деветата глава и полетял обратно с него. Когато стигнал до морето, бил толкова изморен, че му се искало да се спусне на земята и да ся почине на един камък на брега. И когато за миг заспал, пясъчното зърно паднало от човката долу в пясъка. Три дни го търсил момъкът, докато го намери. Тогава той полетял обратно с него към скалата и го пуснал през

цепнатината. Всички тролове се пръснали, скалата се пропукала и пред момъка се издигнал златен дворец, който бил по-хубав от всички дворци на земята, а морето се превърнало в най-прекрасни ниви и потънали в най-пищна зеленина ливади. Всички потеглили към царския двор, а там царели радост и оживление. Момъкът и най-малката принцеса се оженили и сватбата продължила седем седмици и всички в царството празнували. И ако тяхната веселба ти се вижда малка, на теб ти пожелавам още по-голяма.

АСКЕЛАДЕН И СРЕБЪРНИТЕ ПАТИЦИ

Имало едно време един беден човек. Той имал трима сина. Когато умрял, двамата му по-големи синове тръгнали по света, за да опитат късмета си, но не искали да вземат най-малкия с тях.

— Ах, ти ли! — казали те. — Не те бива за нищо друго, освен да седиш край огъня и да се ровиш в пепелта.

— Тогава ще тръгна сам — заявил Аскеладен.

Братята стигнали в царския двор и попитали дали има работа за тях. Царят ги взел на работа. Единият трябвало да помага на коняря, а другият — на градинаря. Аскеладен също напуснал бащината си къща и взел големите нощви — единственото нещо, което братята наследили от родителите си. Двамата братя не искали да ги вземат, но Аскеладен нямал никакво желание да ги остави, въпреки че били тежки за носене. Като вървял известно време, стигнал в царския двор и помолил да му дадат работа. Отговорили му, че нямат работа за него, но Аскеладен молил толкова много, че накрая му разрешили да остане в кухнята и да носи на прислужницата дърва и вода. Той бил пъргав и работлив и не след дълго всички го обикнали. Братята му обаче били мързеливи и получавали за награда бой и малко пари. Те завиждали на Аскеладен, защото виждали, че на него му потръгнало по-добре, отколкото на тях.

Срещу царския двор, отвъд едно голямо езеро, живеел трол, който имал седем сребърни патици. Патиците плували в езерото, така че се виждали от двореца. Царят често си мечтаел да притежава тези патици и един ден братята казали на коняря:

— Ако брат ни поиска, може да занесе патиците на царя. Той самият ни каза.

Не се минало много време и конярят обадил това на царя. Царя повикал Аскеладен при себе си и му наредил:

— Твоите братя разправят, че можеш да ми донесеш сребърните патици, и аз ти заповядвам да сториш това.

— Нито съм си помислял, нито съм казвал такова нещо — отговорил момъкът.

Царят обаче държал на своето:

— Казал си и трябва да го сториш — упорствувал той.

— Е, добре — отговорил момъкът, — след като не ми остава нищо друго, заповядай да ми дадат четвъртина ръж и четвъртина жито и ще се опитам.

Момъкът получил това, което искал, сложил го в нощвите, които носел от къщи, седнал и заплувал по езерото. Стигнал до отсрещната страна, тръгнал по брега, пръснал зърното, примамил патиците в нощвите и заплувал обратно колкото се може по-бързо.

Когато стигнал до средата на езерото, тролът излязъл и го видял.

— Ти ли открадна сребърните ми патици? — извикал той.

— Да-а-а — отговорил момъкът.

— Ще дойдеш ли пак? — попитал тролът.

— Може би — извикал момъкът.

Когато се върнал в царския двор със седемте сребърни патици, всички го обикнали още повече и царят дори го похвалил. Братята му обаче още повече му завидели и казали на коняря, че брат им предложил да донесе на царя завивката на трола, която била на сребърни и златни кубчета. И този път не се минало много време и конярят обадил това на царя. Царят повикал момъка, предал му какво разправяли неговите братя и му наредил да изпълни казаното, ако му е мил животът.

Аскеладен отговорил, че нито е помислял, нито казвал такова нещо, но това не помогнало и той помолил царя да му даде три дни, за да обмисли работата. Когато изминали три дни, момъкът преплувал езерото с нощвите, започнал да се разхожда по брега и да размишлява. Изведнъж видял, че изнесли завивката на трола навън да се проветри и когато хората изчезнали в планината, Аскеладен я грабнал и заплувал обратно, колкото се може по-бързо.

Когато стигнал средата на езерото, тролът излязъл и го видял.

— Ти ли взе сребърните ми патици? — извикал тролът.

— Да-а-а — отговорил момъкът.

— Ти ли също ми взе завивката на златни и сребърни кубчета?

— Да-а-а — отговорил момъкът.

— Ще идваш ли често?

— Може би — извикал момъкът.

Когато се върнал със завивката, всички го обикнали още повече, а царят го направил свой прислужник. Братята страшно се ядосали и за да си отмъстят, казали на коняря:

— Сега нашият брат каза, че може да донесе златната арфа на трола, която издава такива звуци, че, който ги чуе, му става радостно на душата, колкото и да е тъжен.

И така конярят разказал веднага и това на царя и царят казал на момъка:

— Щом си го казал, ще го сториш. Успееш ли, половината царство и принцесата ще бъдат твоята награда. Не успееш ли, ще платиш с живота си.

— Нито съм помислял, нито съм казвал такова нещо — отговорил Аскеладен, — ала след като не ми остава нищо друго, ще трябва да се опитам. Трябват ми шест дни, за да си помисля.

Царят му разрешил и когато времето изтекло, Аскеладен трябвало да тръгва. Той турил в джоба си един гвоздей, едно брезово клонче и една малка свещ, преплувал езерото и се заразхождал бавно нагоре-надолу по брега, като цъкал с език. След известно време тролът излязъл и го видял.

— Ти ли си този, който ми взе сребърните патици? — попитал той.

— Да — отговорил момъкът.

— Ти ли взе също завивката ми на златни и сребърни кубчета? — извикал тролът.

— Да — отговорил момъкът.

Тогава тролът го сграбчил и го завел в планината.

— Е, дъще моя, сега вече хванах този, който ми взе сребърните патици и завивката на златни и сребърни кубчета. Затвори го в кочината и го угоявай. Ще го заколим и ще поканим нашите приятели.

Дъщерята на трола се съгласила, затворила момъка в кочината и там той прекарал осем дни, като получавал най-хубавото ядене и пиене, толкова колкото пожелал.

Като минали осемте дни, тролът накарал дъщеря си да отиде в кочината и да отреже малкия пръст на момъка, за да видят дали е достатъчно тлъст.

Тя се навела към кочината и казала:

— Подай ми малкия си пръст.

Аскеладен обаче подал гвоздея и тя се опитала да го отреже.

— О не, той е твърд като желязо — казала дъщерята на трола, когато се върнала при баща си. — Не можем още да го заколим.

След осем дни се случило същото, само че Аскеладен подал брезовото клонче.

— Малко по-добре е сега — казала тя, като се върнала при трола — но все още е твърд като дърво.

Когато минали още осем дни, тролът отново пратил дъщеря си в кочината, за да види дали Аскеладен е добре угоен.

— Подай си пръста — казала тя на човека в кочината.

Този път Аскеладен подал свещта.

— Е, горе-долу добре — казала тя.

— Тогава ще отида да доведа гостите — решил тролът. — В това време ти можеш да го заколиш. Опечи едната половина, а другата свари.

Когато тролът тръгнал, дъщеря му започнала да точи един дълъг нож.

— С този нож ли ще ме заколиш? — попитал момъкът.

— Да, точно с този — отговорила дъщерята на трола.

— Не е достатъчно остър — забелязал момъкът, — аз мога да ти го наточа и тогава ще ти е по-лесно да ме заколиш.

Тя му дала ножа и той започнал да го точи.

— Нека се опитам да го наточа на твоята плитка — рекъл момъкът, — мисля, че е достатъчно остър.

Тя му разрешила, но като сграбчил плитката, момъкът извил главата ѝ назад и я отрязал, сварил едната половина, опекал другата и я сложил на масата. После облякъл дрехите ѝ и седнал в ъгъла.

Когато тролът се върнал с гостите вкъщи, се зачудил, че дъщеря му седи в ъгъла и я поканил да седне с тях на масата и да яде.

— Не — отговорил момъкът, — нищо ме искам да ям, нямам настроение.

— Та ти знаеш какво трябва да направиш — казал тролът, — вземи златната арфа и посвири.

— Но къде е тя сега? — попитал Аскеладен.

— Ти най-добре знаеш. Напоследък ти свири на нея, тя виси там над вратата — казал тролът.

Момъкът не чакал втора покана. Той взел арфата и докато свирел, се разхождал нагоре-надолу. После изтласкал нощвите навън в езерото и загребал толкова бързо, че водата закипяла край тях.

След известно време на трола му се сторило, че дъщеря му много се бави навън и излязъл да види какво става.

Тогава забелязал момъка в нощвите далеч, далеч, по средата на езерото.

— Ти ли си този, който ми взе сребърните патици? — извикал тролът.

— Да — отговорил Аскеладен.

— Ти ли взе завивката ми на златни и сребърни кубчета?

— Да — извикал Аскеладен.

— Сега и златната арфа ли открадна? — крещял тролът.

— Да, и това направих — извикал момъкът.

— Не те ли изядох?

— Не, това беше твоята дъщеря — отговорил момъкът.

Когато тролът чул това, така се ядосал, че се пръснал.

Аскеладен загребал обратно, взел толкова злато и сребро, колкото побирали нощвите. Когато се върнал със златната арфа в царския двор, получил принцесата и половината царство, както царят бил обещал. На братята си отвърнал само с добро, защото вярвал, че с думите и постъпките си са искали неговото добро.

МОМЪКЪТ, КОИТО ТРЯБВАЛО ДА РАБОТИ ТРИ ГОДИНИ БЕЗ ЗАПЛАТА

Имало едно време един беден човек. Той имал един-единствен син, който бил толкова мързелив и лош, че нито се държал прилично, нито се занимавал с каквото и да било. Ако не искам да храня цял живот този голям мъж, трябва да го изпратя много далече, където никой не го познава, мислел си бащата, ако избяга, няма да му е лесно да се върне вкъщи. Тръгнал бащата със сина си, вървели надлъж и нашир, искал да го даде на работа като слуга, но никой не го приемал.

Най-накрая те стигнали при един богаташ, за когото се говорело, че седем пъти обръщал шилинга, преди да го даде. Богаташът щял да вземе момъка за ратай и той трябвало да работи три години без заплата, но когато трите години изминат, богаташът щял да отиде две сутрини в града и да купи първото нещо, което видел и което можело да се купи, а на третата сутрин момъкът щял да отиде в града и да купи първото нещо, което видел: това именно щял да получи той вместо заплата. И така, момъкът работил три години, и то по-добре, отколкото някой би допуснал. Той, разбира се, не бил от най-добрите ратаи, но и господарят му също не бил от най-добрите, защото го оставил да носи през цялото време дрехите, с които бил дошъл, и накрая те станали крЪпка до крЪпка.

Когато дошло време господарят да трЪгне за покупки в града, потеглил рано-рано сутринта.

— СкЪпите стоки трябва да се гледат на дневна светлина, тях не ги карат, толкова рано в града — казал си той. — Но въпреки това всяко нещо може да ми излезе скЪпо, защото ще купувам наслуки.

Първият човек, когото срещнал в града, била една стара жена. Тя носела кошница с капак.

— Добър ден, стара майчице — казал богаташът.

— Добър ден, бащице — отвърнала жената.

— Какво имаш в кошницата? — заинтересувал се ТОЙ.

— Трябва ли да знаеш? — попитала жената.

— Трябва да видя — казал богаташът, — защото трябва да купя първото нещо, което видя.

— Ако искаш да знаеш какво има вътре, купи го! — рекла жената.

— Колко струва? — попитал мъжът.

Тя отговорила, че струва четири шилинга. В края на краищата, цената е разумна — помислил си мъжът. Не се пазарил, вдигнал капака и видял на дъното на кошницата едно малко кученце.

Когато господарят се върнал вкъщи от града, момъкът стоял на вратата и се чудел какво ли ще получи като награда за първата година.

— Върна ли се, господарю? — попитал момъкът.

Да, господарят му се върнал.

— Какво си купил тук? — попитал той.

— Това, което съм купил, беше покрито — отговорил господарят му, — не зная дали изобщо трябва да ти го показвам, но купих първото нещо, което можеше да се купи, и това беше едно малко кученце — добавил той.

— Наистина много ти благодаря — отговорил момъкът, — винаги съм обичал кучета.

На другата сутрин се повторило същото. Господарят отново тръгнал рано на път и едва-що стигнал в града, срещнал жената с кошницата.

— Добър ден, стара майчице — казал той.

— Добър ден, бащице — отвърнала жената.

— Какво имаш днес в кошницата? — попитал богаташът.

— Ако искаш да знаеш, купувай — отговорила жената.

— Какво струва това тук? — попитал той.

Да, стоката струвала четири шилинга, жената имала само една цена. Богаташът казал, че ще купи стоката. Надява се, че този път ще направи по-добра покупка. Отворил капака. Този път в кошницата имало една котка.

Когато се върнал вкъщи, момъкът отново стоял на вратата, чакал и се чудел, какво ли ще получи като награда за втората година.

— Върна ли се, господарю? — попитал момъкът.

Да, господарят му се върнал.

— Какво купи днес? — Попитал момъкът.

— Ох, стана по-лошо, а не по-добре — отговорил господарят му, — но вече се бях споразумял. Купих първото нещо, което видях, и това беше ей тази котка.

— Не би могъл да купиш нищо по-подходящо от това — зарадвал се момъкът, — защото обичам, както кучета, така и котки.

„Леко се отървах, но той ще има трудности, когато тръгне сам на път“ — мислел си господарят.

На третата сутрин момъкът потеглил от стопанския двор и едва-що влязъл в града, срещнал същата стара жена с кошница в ръка.

— Добро утро, стара майчице — казал момъкът.

— Добро утро, момчето ми — отвърнала жената.

— Какво имаш в кошницата? — попитал момъкът.

— Ако искаш да разбереш, купувай — казала жената.

— Искаш ли да ми го продадеш? — попитал момъкът.

Да, тя била съгласна и стоката ѝ струвала четири шилинга. „Това ще бъде добра покупка“ — помислил си момъкът и не бивало да се колебае, защото трябвало да купи първото нещо, което види и което е за купуване.

— Сега можеш да вземеш всичко — казала жената, — и кошницата, и стоката в нея, но не поглеждай вътре, преди да си стигнал вкъщи, чуваш ли? — предупредила го тя.

Не, той нямало да погледне, това било ясно.

Момъкът обаче вървял и се чудел, какво ли може да има в кошницата, не се сдържал и без да иска вдигнал капака и погледнал. Изведнъж от тесния отвор изскочил един малък гущер, спуснал се надолу по улицата толкова бързо, сякаш нещо изсъскало — и в кошницата нямало вече нищо.

— Почакай малко и не бягай така, аз съм те купил — казал момъкът.

— Намушкай опашката ми, намушкай опашката ми! — извикал гущерът.

Момъкът не се бавил много и тъкмо когато гущерът щял да се пъхне в дупката на една стена, момъкът забил ножа си в опашката му и изведнъж той се превърнал в човек, красив колкото най-красивия принц. И наистина той бил принц.

— Ти ме освободи — казал той. — Защото жената, от която купувахте ти и твоят господар, е жена — трол. Тя ме превърна в гущер,

а моят брат и сестра — в куче и котка.

„Странно“ — помислил си момъкът.

— Да — продължил принцът, — тя се беше отправила към фиорда, искаше да ни хвърли там и да ни убие, ала ако пътьом срещнеш някой, който да ни купи, тя трябваше да ни продава по за четири шилинга. Така беше, баща ми страдаше толкова много. Сега трябва да дойдеш с мен у дома, при него, за да получиш награда за това, което направи — добавил принцът.

— Може би има много път дотам — казал момъкът.

— Не е толкова далеч — отговорил принцът. — Хей там е — и показал една голяма планина в далечината.

Потеглили по най-краткия път, който намерили, но той бил подълъг, отколкото изглеждал, защото стигнали, когато настъпила нощта. Принцът почукал на вратата.

— Кой чука на вратата ми и смущава моя сън и спокойствие? — се чуло отвътре в планината. Гласът бил толкова силен, че земята потреперила.

— Ах, отвори, татко. Аз съм, твоят син, който отново се завръща вкъщи — отговорил принцът.

Бащата бързо отворил вратата.

— Аз мислех, че ти си вече на дъното на морето — отговорил старецът. — Но ти не си сам — зачудил се той.

— Това е човекът, който ме освободи — казал принцът. — Помолих го да дойде тук заедно с мене и ти да можеш да го възнаградиш за постъпката му.

„Това ще стане“ — помислил си старецът.

— А сега влезте да си починете.

И така те влезли и седнали, а старецът сложил дърва в огъня и навсякъде станало толкова светло, както в слънчев ден и накъдето погледнели, всичко било от злато. Такова нещо момъкът не бил виждал преди, а такава храна и напитки, каквито им поднесъл старецът, той дори не бил опитвал. Съдовете и чашите били от чисто злато и сребро. Нямало нужда да подканят юнаците, те яли, пили и се подкрепили добре и на другия ден спали до късно. Момъкът обаче не се събудил, преди да дойде старецът при него със сутрешното питие в една златна чаша. Като сменил дрипите си и се нахранил, старецът го взел със себе си да го разведе из двореца и момъкът можел да вземе за награда

каквото пожелаел, защото спасил сина му. Повярвайте ми, там имало много неща за гледане и още повече за вземане.

— Какво искаш да имаш сега? — попитал царят. — Можеш да получиш всичко, каквото пожелаеш. Ти виждаш, че има достатъчно — казал той.

Момъкът поискал разрешение да си помисли малко и да говори с принца. Царят му разрешил.

— Сигурно си видял много злато? — попитал принцът.

— Така беше — отговорил момъкът. — Кажете ми обаче какво да взема от всичките тези богатства — попитал той. — Твоят баща ми каза, че мога да си избира.

— Не бива да вземаш нищо от това, което си видял — казал принцът, — но царят има един малък пръстен на пръста си и трябва да го помолиш да ти го даде.

Така и направил момъкът, помолил царя да му даде малкия пръстен, която носел на пръста си.

— Това е най-скъпото, което притежавам — казал царят, — ала синът ми е също толкова скъп и затова ще го получиш. Знаеш ли каква сила притежава той? — попитал царят.

Не, момъкът не знаел.

— Когато носиш пръстена, можеш да получиш всичко, каквото си пожелаеш — рекъл царят.

Момъкът благодарил, а царят и принцът му пожелали приятен път и го помолили да пази добре пръстена.

Като повървял малко, момъкът решил да изпита силата на пръстена и си пожелал нови дрехи. Тозчас те били вече на него и станал толкова спретнат и красив като лик на новоизсечена монета. Тогава момъкът си помислил: „Струва си да изиграя на баща ми една шега. Не беше лесно да се живее с него, когато бях вкъщи.“ И така той си пожелал да се намери пред прага на бащината си къща толкова дрипав, колкото преди и тутакси се озовал там.

— Добър ден, татко — казал момъкът.

Когато бащата го видял, че се връща по-мръсен и дрипав, отколкото като заминал, започнал да се тюхка и вайка:

— Няма оправия с тебе, щом не си спечелил пари за дрехи през всичкото това време, докато те нямаше.

— Не говори така, татко — казал момъкът. — Не бива да съдиш кой е просяк само по дрипите. Сега трябва да отидеш в царския двор и да поискаш за мене царската дъщеря.

— Ай, ай, ще ме направиш за смях — завайкал се бащата.

Момъкът обаче рекъл, че мисли съвсем сериозно. Взел една брезова пръчка и подгонил баща си право в царския двор, и така както се вайкал, бащата се намерил в стаята на царя.

— Е, какво има, човече? — попитал царят. — Ако си претърпял някаква несправедливост, аз ще я поправам — казал той.

Бащата обяснил, че случаят е друг, че има един син, който му причинява големи грижи и заради него няма приятели. И защото бил глупав, не можел да измисли как да излезе на глава с него.

Той ме гони с една брезова пръчка чак дотук и ме заплаши, ако не поискам царската дъщеря за него — обяснил бащата.

— Почакай, имай търпение, човече — казал царят, — кажи му да дойде при мене и така ще видим дали можем да се разберем.

Момъкът отишъл при царя, а дрипавите му дрехи се развявали около тялото му.

— Ще ми дадеш ли дъщеря си за жена? — попитал момъкът.

— Тъкмо за това трябва да си поговорим — казал царят. — Може тя да не ти хареса, а може и ти на нея да не се харесаш — добавил той.

„Той се надява на това“ — помислил си момъкът.

От прозореца на царския дворец се виждал един голям кораб, който наскоро бил пристигнал от чужбина.

— Ако можеш да направиш същия кораб като този, който е във фиорда и блести като златен, за час или два, може би ще получиш царската дъщеря — казал царят.

— Това ли е всичко? — попитал момъкът.

Слязъл на брега, седнал до един пясъчен хълм и след като седял достатъчно, пожелал да се появи във фиорда един кораб, напълно готов, с мачти и въжета и с всички инструменти, който да е досущ онзи, който сега се намира във фиорда. Изведнъж корабът застанал там и когато царят видял два кораба вместо един, слязъл на брега. Тогава той съгледал момъка в една лодка с четка в ръка да чисти петната и да лъска гербовете. Но когато момъкът забелязал царя, захвърлил четката и извикал:

— Корабът е готов, ще ми дадеш ли дъщеря си?

— Точно там е работата — казал царят. — Ще трябва да те изпитам още малко. Построиш ли дворец като моя за час или два, тогава ще видим.

— Това ли е всичко? — попитал момъкът и се отдалечил.

Разхождал се, разхождал се почти докато изтече определеното време, после пожелал да се издигне дворец досущ царския. Не се минало много време и дворецът вече се издигал там. Не се минало много време и царят дошъл с царицата и дъщеря си да види новия дворец. Момъкът пак стоял четка в ръка и пак чистел.

— Ето ти двореца напълно готов, ще ми дадеш ли дъщери си? — никнал той.

— Ще видим... — казал царят. — Ела, можем да поговорим за това.

Той вече знаел, че момъкът е доста способен, вървял и размишлявал как да се отърве от него. Да, царят вървял напред, царицата също, след тях вървели царската дъщеря и момъкът. Както си вървял, той пожелал да стане най-красивият в целия свят и желанието му веднага се сбъднало. Когато царската дъщеря видяла колко красив станал изведнъж момъкът, побутнала царицата, а тя царя. Двамата

дълго го гледали и се убедили, че зад неугледната външност се криел човек с необикновени способности. И така те решили принцесата да се отнася добре към него, докато разбере как в същност стоят нещата.

Принцесата била толкова привлекателна, блестяща и мила. Усмивала се и шепнела на момъка, че не може без него нито денем, нито нощем. Когато приближила първата вечер, тя казала:

— Откакто сме сгодени, ти сигурно нищо не криеш от мене и сигурно няма да скриеш как си направил всички тези прекрасни неща.

— О, да, ще разбереш това. Нека станем мъж и жена, по-рано не мога да ти го кажа — обяснил ѝ той.

На следващата вечер царската дъщеря пак не го оставила на мира. Тя го упрекувала, че не го е грижа за годеницата му, щом не иска да изпълни молбата ѝ. Заплашила го, че ако той не иска поне малко да отстъпи, тя няма повече да го обича. Това много натъжило момъка и за да ѝ угоди той ѝ разказал всичко. Тя не се бавила много и казала всичко на царя и царицата и те започнали да умуват как да вземат пръстена от момъка. Мислели, че не ще бъде трудно да се отърват от него.

Вечерта царската дъщеря донесла приспивателно и казала, че иска да даде на своя годеник любовно питие, защото мисли, че той не я обича достатъчно. Момъкът не подозирал нищо, изпил питието и веднага заспал толкова дълбоко, че дори дворецът да се срути, пак нямало да се събуди. Принцесата измъкнала пръстена от пръста му, сложила го на пръста си и пожелала момъкът да лежи на буницето така парцалив и дрипав, както когато бил дошъл, а на негово място да се яви най-красивият принц в света. В миг всичко се сбъднало. Не минало много време и момъкът се събудил на буницето. Отначало помислил, че сънува, но като видял, че пръстенът го няма, разбрал как е станало всичко и бил толкова отчаян, че искал да скочи направо в езерото и да се удави.

Изведнъж съгледал котката, която господарят му бил купил.

— Къде отиваш? — попитала тя.

— В езерото, за да се удавя — отговорил момъкът.

— Не се тревожи — казала котката. — Ти ще си върнеш пръстена.

— Ако можех... — рекъл момъкът.

Котката тръгнала. Неочаквано тя срещнала един плъх.

— Ще те хвана — казала котката.

— Не се тревожи — успокоил я плъхът. — Ти ще си върнеш пръстена.

— Ако можех... — казала котката.

Когато в царския двор настъпила тишина, плъхът започнал да обикаля, да души и се ослушва, където спели принцът и принцесата. Най-сетне намерил една дупка и се промъкнал вътре. Той ги чул да говорят и разбрал, че пръстенът е на пръста на принца, защото принцесата казала:

— Пази добре пръстена, приятелю мой.

— Глупости! Никой не може да влезе тук през зидовете и стените, за да търси пръстена! — отвърнал ѝ принцът. — Но ако мислиш, че не е на сигурно място, когато е на пръста ми, мога да го сложа в устата си — добавил той.

След известно време принцът се обърнал да спи по гръб, пръстенът заседнал в гърлото му, принцът се изкашлял, пръстенът изскочил и се търкулнал по пода.

Плъхът — хоп — го хванал, дотичал с него при котката, която го чакала до дупката в стената.

Междувременно обаче царят хванал момъка и го затворил в една висока кула и го осъдил на смърт, защото се бил подиграл с него и с дъщеря му и момъкът трябвало да прекара в кулата до деня, когато щял да бъде убит. Докато котката пълзяла и се опитвала да проникне в кулата при момъка, дошъл един орел, сграбчил котката и полетял над езерото с нея. Изведнъж се спуснал един сокол, хвърлил се върху орела и той изпуснал котката в езерото. Като усетила водата, котката се изплашила толкова много, че изпуснала пръстена и доплувала до брега. Още не била отърсила водата от себе си и не се била сресала, когато видяла кучето, което момъкът бил получил от господаря си.

— Какво ще правим сега? — попитала котката и горчиво заплакала. — Пръстенът го няма, а момъка ще го убият.

— Не зная — отговорило кучето, — но едно съм сигурен! На стомаха ми е тежко и не ще е лошо да повърна.

— Сигурно си преял — казала котката.

— Никога не ям повече, отколкото мога — възразило кучето и сега не съм ял нищо друго, освен една умряла риба, която лежеше на брега.

— Може би рибата е глътнала пръстена и сега стомахът ти не може да смели златото — казала котката.

— Може би е така — съгласило се кучето. — Може пък да спасим момъка.

Плъхът се вмъкнал в кучето и не се минало много време, когато излязъл навън с пръстена. Затичала се котката към кулата, започнала да се катери нагоре, намерила една дупка, през която провряла лапата си и така дала пръстена на момъка.

В същия миг той се намерил на вратата, като ругаел царя, царицата и царската дъщеря и ги наричал негодници. Царят не се забавил да повика войската си и заповядал на войниците да обкръжат кулата и да хванат момъка, все едно дали жив или мъртъв. Момъкът обаче пожелал войската да затъне до гуша в голямото блато вътре в планината, така войниците, които не били стигнали там, все още можели да се спасят. Като се справил с войската, момъкът хванал царицата и царската дъщеря. Той пожелал да бъдат затворени за цял живот в кулата, там, където те го били затворили.

Така момъкът взел царството след царя. Кучето се превърнало в принц, а котката в принцеса. Момъкът се оженил за нея. Вдигнали сватба, яли, пили и дълго се веселили.

АНТОНИЯ БУЧУКОВСКА

ПРИКАЗНОТО БОГАТСТВО НА СТРАНАТА НА ВИКИНГИТЕ

Норвегия, страната на спокойните фиорди и буйните водопади, на вековните борови гори и посърналите тундри, на великолепните северни сияния и белите нощи, страната, откърмила „морски повелители“ — викинги, смели мореплаватели и откриватели на далечни земи, е една от най-малките страни по броя на населението си в Европа.

Тя е дала на човечеството писатели като Хенрик Ибсен, Бьорнстерне Бьорнсон, Сигрид Ундсет, композитора Едвард Григ, художника Едвард Мунк, изследователите Фритьоф Нансен и Роалд Амундсен и др.

Старата норвежка литература съставлява важен дял от староскандинавската литература. В своето развитие тя е свързана с епохата на викингите. Древните норвежци създават богата народна поезия с теми от скандинавската митология. Възникват и многобройни прозаически произведения на основата на исторически сюжети и народни предания (саги).

Попадането на Норвегия в политическа зависимост от Дания продължило повече от четири столетия (1380–1814), а и последвалата непосредствено след това политическа зависимост от Швеция до 1903 година нанася тежък удар на икономиката и културата на страната.

Борбата за истинска самостоятелност на норвежката литература започва през първото десетилетие на 19 век.

През 30-40-те години на миналия век норвежката литература се развива в дух на национална романтика. Романтизмът, неизменният белег на всяко възраждане, се проявява и в засиления интерес към народното творчество. Излизат от печат сборници с норвежки народни приказки и легенди.

През 1837 година студентите Петер Кристен Асбьорнсен (1812–1885) и Йорген Му (1813–1882) подготвят първите сборки за печат. Преди тях това народно богатство е било неизвестно на образованата читателска публика. Асбьорнсен и му са били дълбоко повлияни в своята дейност от братя Грим. С ентузиазъм и самопожертвователност те са се посветили на тази високо патриотична задача. Без материални средства, без подкрепата от страна на когото и да било те са били принудени да упражняват различни професии, за да живеят. Асбьорнсен станал лесничей, а Му свещеник. Радостта, която са изпитвали и двамата като деца при слушането на приказки и легенди, е била техен вдъхновител. И двамата са умеели да общуват с хора от народа и да печелят тяхното доверие. Самият Йорген Му е бил син на селянин, а Петер К. Асбьорнсен — син на стъклар от Кристияния. Те най-добре са познавали приказките, разказвани в горите северно от Осло — фиорд. По-късно са пропътували долините на Южна Норвегия в стремежа си да съберат нови приказки и легенди. Много приказки са били изпращани на Асбьорнсен и Му по пощата от приятели и познати в най-далечни области на страната.

Тук трябва да отбележим някои характерни особености на норвежките приказки, които ги отличават от приказките на другите народи. При битовите приказки например не е така силно застъпен социалния елемент, а по-ярко е изразена нравствената и моралната проблематика. Представите на норвежците за крал, дворец и дворцова среда се отличават от съществуващите съответни представи на други народи. За норвежците кралят е един заможен селянин, в близост с когото също живеят заможни селяни. Дворецът не е нищо друго, освен голяма красива дървена къща, около която са разположени различни постройки. Самият крал седи на стъпалата пред къщата си и надзирава селяните, които работят на неговия чифлик, по скалистите хълмове и в неговите гори. В Норвегия липсва строгият етикет на наследствената аристокрация, която е била малобройна и слаба, а и със закон е била лишена от своето привилегировано положение и от титлите си. В резултат на това норвежците са по-общителни, по-независими и по-свободни в отношенията помежду си.

Своеобразен характер има и фантастиката в норвежките приказки. Рожба на народното въображение са свръхестествени същества, наречени тролове. В съзнанието на народа те са зли духове,

съюзени с непознати, опасни природни сили. Хората си ги представяли ту като огромни, непохватни, често пъти многоглави чудовища, ту като най-различни животни и дори в най-обикновен човешки вид.

Наред с познатите мотиви от фолклора на другите народи, които имат свои специфични, норвежки варианти, събраното от Асбьорнсен и Му приказно богатство разкрива и нови, оригинални мотиви и виждания — плод на творческия гений на норвежкия народ.

Издаването на „Ношке Фолкеевентюр“ („Норвежки народни приказки“) е изиграло важна роля за оформянето на норвежкото национално съзнание. През периода на националното пробуждане фактът, че неукият народ е създал в тежките години на датското господство такова богатство от жизнерадостни и жизнеутвърждаващи приказки, е оказал силно патриотично въздействие.

Тук сме се опитали да подберем характерни примери от сбирките на П. К. Асбьорнсен и Й. Му, които въвеждат читателя в своеобразния художествен свят на норвежките народни приказки.

Антония Бучуковска

Издание:

Автор: Петер Кристен Асбьорнсен, Йорген Му

Заглавие: Норвежки народни приказки

Преводач: Антония Бучуковска

Година на превод: 1983

Език, от който е преведено: Норвежки

Издател: Отечество

Град на издателя: София

Година на издаване: 1983

Тип: приказки

Националност: норвежка

Художник: Ралица Станоева

Художник на илюстрациите: Ралица Станоева

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4509>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.